

44;

Νοτ 12 Δεκεμβρίου 1894

σφ. 1458

Ἐντελῶς ἀνυπό-
 Η Μονὴ τοῦ Δαφνίου. στατος εἶνε ἡ εἰς τι
 φύλλον ἀναγραφεί-
 σα χθὲς εἰδησις, ὅτι δῆθεν ἐλήφθη ἀπόφασις,
 ὅπως ἡ Μονὴ καὶ ὁ ναὸς τοῦ Δαφνίου χρησι-
 μεύσουν ὡς μουσεῖον τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ
 πολύτιμος ἱερὸς ναὸς οὗτος ἐπιδιορθοῦται, ὅπως
 μείνῃ εἰς τὸν προορισμὸν, δι' ὃν πρὸ χιλίων
 περίπου ἐτῶν ἀνηγέρθη. Οὕτω μάλιστα τὰ ἐν-
 τὸς αὐτοῦ ἀγιογραφικὰ ἀριστουργήματα καθί-
 στανται μᾶλλον ἀξιοθέατα καὶ ἐπιβλητικά, ὅπως
 εἰς τόσας ἀρχαίας ἐκκλησίας εἰς τὴν Εὐρώπην
 καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οὐδεὶς ὑπάρχει
 λόγος νὰ μεταβληθῇ τὸ Δαφνίον εἰς μουσεῖον,
 ἀφοῦ καὶ ἄλλαι ὑπάρχουσι τοιαῦται καλλιτε-
 χνικαὶ ἐκκλησίαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως πα-
 ραδείγματος χάριν ἡ ἐκκλησία τοῦ Ὁσίου
 συνὰ παρὰ τὴν Λεβαδείαν, ἥτις παρὰ εἰς αἰ-
 σαικά σης ἀξίας πρὸς τὰ μωσαϊκὰ τοῦ Δα-
 φνίου καὶ κατέχοντα πολὺ μεγαλειτέρως
 σιν ἢ ταῦτα. Αἱ βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι ἀνήκου-
 σιν εἰς τὴν κρατοῦσαν θρησκευτικὴν λατρείαν,
 δύνανται νὰ ἐπιδιορθωθῶσιν, οὐδέποτε ὅμως
 καὶ νὰ μετατραπῶσιν εἰς μουσεῖα. Ὅταν πε-
 ριέχουσιν ἀριστουργήματα εἶνε πράγματι μου-
 σεῖα, χωρὶς ν' ἀλλάξωσι τὸν προορισμὸν των,
 ὅπως μουσεῖα ἀριστουργημάτων εἶνε ἡ ἐκκλησία
 τοῦ Ἀγίου Πέτρου ἐν Ρώμῃ, ἡ ἐκκλησία τοῦ
 Ἀγίου Μάρκου ἐν Βενετίᾳ, καὶ τόσαι ἄλλαι
 ἐκκλησίαι εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἄλλου.

Ἰστία 20 Δεκεμβρίου 1894 σφ. 248

Η ΕΝ ΔΑΦΝΙΩ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΘΥΡΙΣ

Λαμπρὸν εὑρημα.

Κρημνιζομένου ἐν Δαφνίῳ τοῦ ἐτοιμορρόπου
 νάρθηκος τοῦ ναοῦ, ὅπως ἀνιδρυθῇ ἐκ νέου προσ-
 κολλωμένων πόλιν τῶν περιφρήμων ψηφιδωμάτων,
 ἀπεκαλύφθη ὡραιότατη Βυζαντινὴ θυρίς θαυμα-
 σίως διατηρηθεῖσα χάρις εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς
 Ἀγίας Παρασκευῆς, ὅπερ τὴν περιέκλειε καὶ τοῦ
 βαρέως τοίχου τοῦ μεταγενεστέρου Βυζαντινοῦ
 προνάου. ὅστις ἐκίπτεν ἐπ' αὐτῆς.

Ἡ θυρίς αὕτη, φωτογραφηθεῖσα ἐντολῇ τῆς
 Γεν. Ἐφορείας τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τοῦ κ.
 Ρωμαΐδου, ἔχει ὡραιότατα καὶ ποικιλόσχημα κε-
 ραμοειδήματα, ἀτινα ἐθεωρήθησαν ὡς ἐπιγραφὴ
 ὡς ἐκ τούτου ἀποσταλὲς ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπού-
 ρογλους ἐβεβαίωσεν ὅτι εἶνε ἀπλῶς τὰ συνήθη
 Βυζαντινὰ κεραμοπλαστικὰ κοσμήματα. ἀτινά
 τινες θεωροῦσιν ὡς μονογράμματα συμβολίζοντα
 τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἰούν 21 Δεκεμβρίου 1894 αἴθ 1867

45.

Ἡ κατεδάφισις τοῦ
"Ἐν καλλιτεχνικῶν Νάρθηκος τῆς ἐκ-
παράθυρον. κλησίας τοῦ Δα-
(87) φνίου ἐπεφύλαττε

μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν δύο ἐξαισίων μω-
σαϊκῶν παραστάσεων, καὶ τὴν ἀνεύρεσιν ἐνδὲς
ἀρχιτεκτονικοῦ ἀριστουργήματος. Εἶνε δὲ τοῦτο
παράθυρον καλλίστου βυζαντινοῦ ρυθμοῦ καὶ
κομφοτάτης διακοσμήσεως. Τὸ παράθυρον τοῦτο
κατεμετρήθη ἤδη ἀκριδῶς ὑπὸ τῶν ἐκτελούν-
των τὰς ἐπιδιορθώσεις τοῦ Δαφνίου ἀρχιτεκτό-
νων καὶ ἐφωτογραφήθη. Ὁ κ. Νόβο ἔλαβε
πρὸς τούτοις καὶ ἐκτύπωμα αὐτοῦ. Ἐνεκα ἀρ-
χιτεκτονικῶν λόγων, τοὺς ὁποίους προσεχῶς
θα ἐκθέσωμεν, πρόβλημα εἶνε πῶς δύναται νὰ
διατηρηθῇ τὸ ὡραῖον παράθυρον ὁμοῦ μὲ τὸν
πρόναον, ὅστις τὸ καλύπτει. Ὡς ἐξετέθη ἤδη
εἰς προλαβόντα φύλλα, ὁ πρόναος εἶνε ἔργον
πρόσθετον, οἰκοδομηθὲν αἰῶνας μετὰ τὴν ἐκ-
κλησίαν τοῦ Δαφνίου.

46/ *Ἄστυ 4 Ἰαννουαρίον 1895 αρ. 1480*

ΤΟ ΔΑΦΝΙ

**Ρήγματα εἰς τὸν θόλον. — Κατάρ-
ρυψις τοίχου. — Ἐπιτροπὴ
μηχανικῶν**

Επιτροπή
Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ θόλου τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας τοῦ Δαφνίου παρατηρήθησαν κατ' αὐτὰς ριγμάτα τινα, ἐνεκα δὲ τοῦ φόβου τῆς ἐνδεχομένης καταπτώσεως αὐτοῦ ἐσχηματίσθη ἐπιτροπὴ παρὰ τῶν κκ. Βλαχοπούλου διευθυντοῦ τῶν δημοσίων ἔργων, φιλά διευθυντοῦ τῆς σχολῆς τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν μηχανικῶν Ματῶν καὶ Τρούμπ, ὅπως ἐξετάσῃ τὰ ρήγματα καὶ ἀποφανθῇ περὶ τῆς σημασίας των. Πράγματι χθὲς μεταβῆσα ἐκεῖ καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας κ. Τζιθανοπούλου καὶ τῶν συμβούλων κκ. Κοζάνη Τυπάλδου, Καββαδία καὶ Οἰονόμου ἐξετάσασα τὴν κατάστασιν, παρατήρησεν ὅτι τὸ ἐν τῶν ρηγμάτων, τὸ σπουδαιότερον, ἐγένετο εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος, τὰ ἄλλα δὲ δύο εἶνε νεώτερα, προήλθον δὲ ἐνεκα τῆς καθίζήσεως τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ. Πάντα ὅμως ταῦτα οὐδένα παρέχουν κίνδυνον καταπτώσεως τοῦ θόλου, καθόσον εἶνε ἄσχετα πρὸς τὰ συγκρατοῦντα αὐτὸν τόξα.

Ὁ κατὰ τὸν νάρθηκα τοίχος τοῦ ναοῦ κατερρίφθη ἐκ θεμελίων, ἀπὸ τῆς χθὲς δὲ ἤρξατο ἡ ἐκ νέου ἀνέγερσίς του διὰ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν σχέδιον.

Ἄστυ 12 Ἰαννουαρίον 1895 αρ. 1488

Μία παρασημοφορία.

Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 9 τρέχοντος ἀπενεμήθη ὁ ἀργυρὸς Σταυρὸς τῶν ἵπποτῶν τοῦ Σωτήρος εἰς τὸν κ. Φραγκίσκον Νόβο. Γνωσταί εἶνε εἰς τὸ κοινὸν αἱ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας ὁ ἑξοχος οὗτος καλλιτέχνης προσέφερεν εἰς τὸ Δαφνί, ὅπου ἐξακολουθεῖ τὰς ἐπιδιορθώσεις τῶν λαμπρῶν μωσαϊκῶν. Τὸ ὄνομα τοῦ διαπρεποῦς Βενετοῦ ἀρρήκτως συνδέεται ἤδη μὲ ἔργον σημασίας μεγάλης διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ διὰ τὴν καλλιτεχνίαν ἐν γένει.

Ἄστν 16 Ἰανουαρίῳ 1895 αρ 1472

471

X

**Ἐπιδιορθωθεῖσα εἰκὼν εἰς τὸ
Δαφνί**

Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἐπέθεσεν ὁ κ.
Νόβο εἰς τὴν θέσιν τῆς τελείως ἐπιδιωρωμέ-
νην ἐπὶ νέου ὑποχρίσματος τὴν ἐκ μωσαϊκοῦ
εἰκόνα τῆς Προσκυήσεως τῶν Μάγων. Ἡ
ώραία αὕτη παράστασις ἐκ πολλῶν προσώπων
κεῖται δεξιᾷ εἰς τὸν εἰσερχόμενον εἰς τὸν ναὸν
τοῦ Δαφνίου ἐκ τῆς πρὸς μεσημέριαν πύλης.

X

Ἡ εἰκὼν τῆς Προσκυνήσεως
 τῶν Μάγων

Παραθέτομεν πληροφορίας λεπτομερεστέρως περὶ τῆς εἰκόνος τῆς Προσκυνήσεως τῶν Μάγων, ἡ ὁποία, ἐπιδιορθωθείσα, ἐτοποθετήθη τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα εἰς τὴν θέσιν τῆς, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δαφνίου, ὡς ἀνηγγεῖλαμεν ἤδη εἰς προλαβὸν φύλλον.

Τὸ Δαφνὶ μᾶς συνείθισεν εἰς ἐκπλήξεις. ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε ἐπίσης περιεργατή. Καὶ αὕτη εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν εἰκόνων τοῦ Δαφνίου, αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν ὡς ἐκ θαύματος τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐμελλον νὰ καταρρεύσουν καὶ νὰ χαθοῦν διὰ παντός, ὡς τόσαι ἄλλαι. Ὅταν ἀνέλαθε τὴν ἀποτείχισιν αὐτῆς ὁ κ. Νόβο, εἶχε περιέλθει εἰς κρισιμωτάτην κατάστασιν. Ἦτο συντετριμμένη εἰς τὸ μέσον συνεπεία ρήγματος τοῦ τοίχου, εἰς πολλὰ μέρη ἔλειπον μωσαϊκὰ καὶ ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου ἀχωρισμένη τοῦ τοίχου.

Πόσον εὐχάριστον εἶνε νὰ εἰξεύρωμεν, ὅτι ἡ ὠραία αὕτη εἰκὼν εἶνε ἤδη τελεία, ἐπιδιορθωμένη καὶ τοποθετημένη ἐπὶ νέου ὑποκρίματος εἰς τὴν προτέραν τῆς θέσιν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπεσκευάσθη τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ τοίχου.

Ὡς εἴπομεν εἰς προλαβὸν φύλλον, τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο εἶνε τοποθετημένον ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰς ὕψος περίπου πέντε μέτρων δεξιὰ εἰς τὸν εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς μεσημβρινῆς πύλης. Εἶνε ὠραία σύνθεσις συγχειμένη ἀπὸ ἐξ ὀκτώ, καλοῦ σχεδιαγραφήματος, ἀρίστης ἐπεξεργασίας, ζωηρῶν καὶ ἀρμονικῶν χρωμάτων. Ἰδίως ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ Παναγία διὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου τῆς καὶ ἐν γένει διὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας. Ἡ Παναγία βαστάζουσα τὸ παιδίον κάθηται ἐπὶ θρόνου πολυτελῶς διακοσμημένου διὰ χρυσοῦ καὶ δι' ἀργύρου. Ἡ χάρις πρὸ πάντων τῆς φυσιογνωμίας τῆς νεαρᾶς μητρὸς εἶνε τι ἐξάισιον. Τὸ παιδίον εὐλογεῖ τοὺς προσερχομένους. Τῆς αὐτῆς τελείας ἐπεξεργασίας εἶνε καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα. Οἱ τρεῖς Μάγοι, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται κομίζοντες δῶρα, φέρουσιν ὠραία ἐνδύματα χρυσοκέντητα. Εἰς τούτων φαίνεται προσμεριδιῶν καὶ ἀντευλογῶν τὸ παιδίον. Εἰς ἄγγελος ὄρθιος, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς στρατηγικὴν βακτηρίαν, δεικνύει διὰ τῆς ἀριστερᾶς εἰς τοὺς μάγους τὸν γεννηθέντα Σωτῆρα. Ὑπεράνω τῶν προσώπων τῆς παραστάσεως, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ πλαισίου ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς ψηφιδωτὴ ἐπιγραφή, διὰ μαύρων γραμμάτων κεφαλαίων βυζαντιακῶν. Ἡ τῶν Μάγων προσκύνησις.

Ἡ εἰκὼν ἔχει μῆκος 2 μέτρων καὶ 22 ὀφθαλμομέτρων συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐν εἶδει πλαισίου λαμπροῦ κοσμήματος, καὶ ὕψος 2 μέτρων καὶ 30 ὀφθαλμομέτρων.

Ἄστυ 27 Ιανουαρίου 1895 αρ 1583

49.

Βοηθός τοῦ κ. Νόβο

Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ συνεδρίασιν τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας προσδιώρισε βοηθὸν τοῦ ἀρχιμουσειωτοῦ κ. Νόβο, τὸν δοκιμὸν νέον μουσειωτὴν ἐκ Βενετίας κ. Τριανταφύλλην, ἐξ Ἑλλήνων ἔλκοντα τὸ γένος. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης θέλει συντομευθῇ κατὰ πολὺ ὁ χρόνος τῆς διεκπεραιώσεως τῆς ἐπιδιορθώσεως τῶν μωσαϊκῶν τοῦ Δαφνίου, ἐξ οὗ καὶ οἰκονομία θέλει ἐπέλθει.

ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ

Ἡ ἀπόλυσις τοῦ καθηγητοῦ κ.
Ἀντωνίου Οἰκονόμου

Ἀξιότιμε κ. Συντάκτα

Κατενθουσιασμένος, διότι ἐν τῷ ζητήματι τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, εἶδον τὸν τύπον ὁ-
λον τὸν σοβαρὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπιληφθέντα
τῆς υποθέσεως ἐν θαυμαστῇ ἀμεροληψίᾳ, ἀπο-
δείξαντα οὕτως, ἰδίως εἰς τὸν ἔξω ἑλληνισμὸν
καὶ λοιπὸν κόσμον τὸν παρακολουθοῦντα ἐξ
οἰουδῆποτε λόγου, τὰ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς
ἐλευθερίας Ἑλλάδος λαμβάνοντα χώραν, ὅτι
γνωρίζει κάλλιστα ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία
νὰ ἐκλέγῃ καὶ νὰ μὴ παραβλέπῃ τὰ ζητήματα
ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐγγίζοντα τὴν κοινὴν ἀξιοπρέ-
πειαν προκαλοῦσι τὰς συνειδήσεις ὅλων ν' ἀ-
ποφανθῶσιν ἀνεξαρτήτως τῶν συμπαθειῶν ἢ
ἄλλων λόγων, θύοντες τῇ δικαιοσύνῃ μόνον.

Εἶνε πολλὸ εὐάρεστον τοῦτο· ἐγὼ δὲ διὰ τοῦ
φύλλου σας τὰ εἰλικρινέστερα συγχαρητήρια
πρὸς ἅπαντα τὸν ἐπιληφθέντα τοῦ ζητήματος
τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου ὑπὸ τὸν εὐρύτερον
χαρακτήρα φύλλα· ἀπευθύνω ἐπικροτῶ δὲ
ἐπὶ ταύτῃ τῇ διαγωγῇ τοῦ τύπου, διότι ὡς ἐκ
τοῦ «Ἐξωτερικοῦ» ἐγὼ γνωρίζω καὶ φαντά-
ζομαι πόσον θὰ εὐχαριστηθῶν, οἱ καταδεδι-
κασμένοι ἐκεῖνοι νὰ βλέπωσι τόσας καὶ τόσας
ἐδῶ ἀσχημίας. ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀρέσκονται νὰ
φαντάζωνται τοὺς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος ἰ-
θύνοντας, πολὺ μεγάλους καὶ υπερηφάνους
εἰς στοχασμούς, πολὺ σῶφρονας εἰς πολιτικὸν
βίον καὶ μεγαλόφρονας, τείνοντας νὰ υποβοη-
θῶσι τὴν γλυκεῖαν των μητέρα νὰ κρατῇ τὸ
ἀπαστράπτον ἐκ παρελθόντων ἔστω μεγαλείων
μέτωπόν της πολὺ ὑψηλὰ καὶ ὄχι νὰ τῇ παρέ-
χωσιν αἰτίας, νὰ κύπτῃ τὴν κεφαλὴν της ἐξ
αἰσχύνης διὰ τὸ παρὸν, καὶ νὰ ἐγείρῃ αὐτὴν
ἐνίστε, ἀλλὰ μόνον διὰ ν' ἀτενίσῃ μὲ πικρὰς
ἀγανακτήσεως βλέμμα τοὺς ποταποὺς τῶν τέ-
κνων της διαπληκτισμούς, τὰ ἀηδὴ πάθη φαν-
τάζομαι πόσον θὰ εὐχαριστηθῶν ἐκεῖνοι ἐπὶ
τῇ ὁμοφωνίᾳ τοῦ τύπου, ἐν τῇ υποστηρίξει τοῦ
κ. Ἀντωνίου Οἰκονόμου, ἀποδεικνύοντος οὕ-
τως εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ
Πανεπιστημίου δὲν θίγεται ποσῶς, ὅτι ἡ ἐκθε-
σις τοῦ κ. ὑπουργοῦ Ἀγγ. Βλάχου δὲν εἶνε
τόσον εὐρεῖα, ὥστε νὰ ἐπισκιάσῃ τὸ Πανεπι-
στήμιον.

Ἡ συμπεριφορὰ αὕτη τοῦ τύπου ἡ ὑπαγο-
ρευομένη ὑπὸ τῆς καρδίας θὰ συγκινήσῃ τοὺς
ἔξω, οἵτινες ἐν ἀνακουρίσει καὶ ἀγαλλιάσει θὰ
συγχαροῦν τὸν τύπον, τὸν ἀληθῆ καὶ προσή-
κοντα χαρακτήρα εἰς τὸ ζήτημα τοῦ κ. Ἀντ.
Οἰκονόμου δόντα μὲ ὀξυδερκὲς βλέμμα εἰς τὴν
φωλεὰν τῶν ἀληθῶν αἰτίων εἰσδύσαντα ἐν ἐκ-
φράσει ἀηδίας ἀποδοκιμάσαντα ταῦτα, καὶ προ-
καλέσαντα οὕτω τὰ πράγματα καὶ οὐχὶ τοὺς
λόγους τῆς ἐκθέσεως, πρὸς τῆς δικαιοσύνης
τὴν ἀπόδοσιν καὶ τῆς ὑπολήψεως τὴν ἀποκα-
τάστασιν.

Ὅθεν λαβὼν ὑπ' ὄψει κ. Συντάκτα, ὅτι καὶ
ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆς Μακεδονίας, τῆς γλυκείας
ταύτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ Νύμφης, ἥτις πέπω-
ται τίς οἶδε, πόσας νὰ πῇ εἰσέτι πικρίας ἀνα-
μένουσα τὴν πραγματικοποίησιν τοῦ ὠραίου οὐνε-
ρου, καὶ πόσα ἄγια καὶ ἱερὰ καρδιοκτύπια νὰ
ὑποστῇ καὶ πόσας δηλητηριαζούσας ἀπογοητεύ-
σεις, ἀτενίζουσα μ' ἐσταυρωμένης ἐν ἀπελπι-
σίᾳ χεῖρας, τὴν ἐν τῇ Ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι ἀ-
θλιεστάτην κατάστασιν, ἅμα τῷ ἀκούσματι τῆς
τοιούτης ἀπολύσεως τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου,
ὅλοι θ' ἀναμένωσιν ἐναγωνίως τὰς ἐφημερίδας
ἵνα δι' αὐτῶν λάβωσι τοῦ πράγματος σαφεῖ
ιδεάν καὶ τῶν αἰτίων ἀκριβῆ γνώσιν, ἀναγκά-
ζομαι σήμερον ὅπως χάριν τῆς δικαιοσύνης τό-
σον, ὅσον καὶ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν σας Θεσ-
σαλονικέων οἵτινες μέχρι λατρείας ἠγάπησαν
καὶ ἐξετίμησαν τὸν κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, ἐκ-
φράσω διὰ τῆς ὑμετέρας ἐφημερίδος τὴν βα-
θεῖαν λύπην μου ἐπὶ τῇ διαγωγῇ ταύτῃ τοῦ
ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ.
Ἀγγ. Βλάχου, ἀντιπροσωπεύων οὕτω τὰ αἰ-
σθήματα τῶν συμπατριωτῶν μου, τῶν γνωρι-
σάντων κατὰ βάθος τὸν κ. Οἰκονόμου, καὶ ὄν-
των εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῇσιν τὸ ἔργον του, ὡς
γυμνασιάρχου Θεσσαλονίκης ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέ-
χρι τοῦ 1886, καὶ ν' ἀντεπεξέλθω ὅσον ὡς ἐκ
τοῦ θέματος ἐπιτρέπεται κατὰ δύο ἐν τῇ πρὸς

σὰς θαυμάζῃ. Εἰς τὸ ζήτημα ὁμοως τοῦ κ. Α.
Οἰκονόμου, μὲ ἡγγίσας ἐκεῖ ὅπου ὁ ὑπόδουλος
Ἑλληὴν δὲν ἐπιτρέπει νὰ τὸν ἐγγίσουν, μὲ ἡγ-
γίσας εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην μου, τὴν ὁποίαν
ἀπὸ πολὺ ὑψηλοῦ σημείου ὀρμώμενος, ὀφείλω
ὡς Θεσσαλονικεὺς τῷ κ. Α. Οἰκονόμου, ἐπὶ
τῆς Γυμνασιάρχειας του ἐξήρχοντο τοῦ Γυμνα-
σίου οἱ μαθηταὶ ὡς ἀπὸ μυστικῆς κολυμβήθρας
σκορπίζοντες τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα τοῦ πα-
τριωτισμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως, στολιζόμε-
νοι ὡς βλέπετε μὲ τὰς ζηλευτοτέρας ἀρετάς,
τὰς ὁποίας περιέργον πῶς ἐδίδασκοντο παρὰ
τοῦ ὑστεροῦντος ἐν ἀρετῇ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Γυμνάσιον εἶχε
λάβει χαρακτήρα σοβαρὸν, ὅψιν ἐπιδητικὴν,
ἦτο ἐργαστήριον ἐλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς, ἦτο
ἱερὸν κατηχήσεως ἐθνικῆς· περαιτέρω μὴ ζη-
τεῖτε. Ἠξιώθημεν τότε νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τέλους
Γυμνάσιον πρωτεύουσας Μακεδονίας. Μ' ἐννο-
εῖτε; ἐπὶ τῆς γυμνασιάρχειας τοῦ κ. Α. Οἰκο-
νόμου οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου Θεσσαλονί-
κης ἀπῆλθον τοῦ σεβασμοῦ ὅλης τῆς κοινω-
νίας διὰ τε τὸ ἀνεπίληπτον τοῦ ἥθους των,
καὶ διὰ τὰς ἐπιζήλους ἐν ἐλληνοπρεπεῖ μορ-
φώσει ἀρετᾶς των. Ἀνὴρ λοιπὸν ἐπιληπτὸς
τὸ ἥθος καὶ ἐν ἀρετῇ ὑστερῶν εἶνε δυνατόν
ποτε τοιαῦτα νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς μαθηταῖς φρο-
νήματα;

Ἔχει ὁμοως ἐν μέρει καὶ δίκαιον ἡ ἐκθεσις
πράγματι ἐπιληπτὸς τὸ ἥθος καὶ ὑστερῶν ἐν
ἀρετῇ εἶνε ὁ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, διότι ἐν
Θεσσαλονικῇ ἅπαν τοῦ μισθοῦ του τὸ περίσ-
σευμα, πολλάνκις δ' ὡς εἶμαι εἰς θέσιν νὰ
διαβεβαιώσω πάντας μὲ τὸν ἐπιστημότερον τρά-
πον, καὶ πλέον τοῦ περισσεύματος αὐτὸς ὁ
ἴδιος δυσκολευόμενος ἐξώδεε, ποῦ νομίζετε;
ποῦ; Ὡς φρικτὸν νὰ τὸ εἴπῃ τις, κ. Ἀγγ.
Βλάχε. Τὰ ἐξώδεε εἰς συντήρησιν ἀτόρων,
ἀλλ' εὐφυστάτων μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἡδύνατο
τοιουτοτρόπως ὑπὸ τὴν πατρικὴν μέριμναν τοῦ
κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς γλυ-
κυτέρας τῶν ἀρετῶν τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ
ὑστεροῦντος ἐν ἀρετῇ, νὰ σπουδάζωσιν ἀνέτως
ὡς εὐπορώτατοι, ἀποβαίνοντες οὕτω τῶν οἰκο-
γενειῶν των στηρίγματα.

Εἶνε πράγματι ἐπιληπτὸς τὸ ἥθος καὶ ὑστε-
ρῶν ἐν ἀρετῇ ὁ κ. Α. Οἰκονόμου, ὅστις μετὰ
φροντίδος εὐλαβοῦς καὶ ἐν φρονήματι ἀπαρα-
μίλλως ὑψηλῇ καὶ καρδίᾳ εὐρεῖα καὶ ἀπείρως
ἑλληνικῇ ὠδήγει τὴν Μακεδονικὴν νεολαίαν,
τὴν τόσον ὑφ' ἀπάντων, καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν
αὐτοῖς τοῦ κ. Ἀγγ. Βλάχου, λησμονηθεῖσαν,
καὶ ἐκ τοῦ Ὑψίστου τὸ ἔλεος ἀφεθεῖσαν, ὠδή-
γει, λέγω, πρὸς τὴν σπουδὴν, καὶ κατάληψιν
τῶν πατριῶν ἀρετῶν, καὶ τοὺς εἰσήγαγε μὲ
εὐλαβῆ βήματα εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον, ὅπου
συναισθάνεται τις τὸ περικλεῖς καὶ ἐπιδητι-
κὸν τῶν πατέρων μας μεγαλεῖον.

Ἐμπνευσμένος ἐν ὅλῃ τῇ βαθείᾳ τῆς λέ-
ξεως σημασίᾳ, διδάσκαλος ὁ κ. Ἀντ. Οἰκο-
νόμου, τῶν εὐρυτάτων καὶ βαρυτάτων τοῦ
Ἑλληνος ὑποχρεώσεων εὐγενῆς ἱεροφάντης, εὐ-
γλωττότατος καὶ αἰσιοδοξώτατος κήρυξ, ἀκα-
τάβλητος ρήτωρ, πανταχοῦ παρὼν, σήμερον εἰς
τὸ Παρθεναγωγεῖον, αὐριον εἰς τὸ σχολαρχεῖον
μελιχίως φέρων τὰς δεούσας παρατηρήσεις,
ἐνθαρρύνων, ἐμπνέων, τὴν ἄλλην εἰς τὴν ἀ-
στυκὴν σχολὴν ἄλλοτε εἰς τι τῶν ἐνοριακῶν
νηπιαγωγείων οὕτε αὐτὰ παραβλέπων ὡς πολ-
λοί, καὶ μετ' αὐτὸ ἤκουες αἴφνης, ὅτι ὁ κ.
Ἀντ. Οἰκονόμου τὴν ἐπομένην Κυριακὴν καὶ
ἡμέραν σχολῆς θὰ ἐπεσκεπτετο τὰ σχολεῖά τι-
νος ἐν τῶν περὶ τὴν Θεσσ(ονικὴν) χωρίων ἐν-
θαρρύνων τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἐφόρους
καὶ συγκαλῶν διὰ κωδωνοκρουσίας ἐκτάκτως
τοὺς μαθητὰς διὰ νὰ τοὺς εἴπῃ δύο λόγους
ἐπαινετικούς καὶ ἄλλους δύο ἐνθαρρυντικούς.
Ἀριθμοῦνται αἱ ἐορταί, καθ' ἃς ἔμεινεν ἐν
Θεσσαλονικῇ, ἐναγωνίως ἀνέμενεν ἡμέραν scho-
λῆς διὰ νὰ εὐρεθῇ ἐκεῖ ὅπου ἡ παρουσία του
ἦτο ἀναγκαία ἀδιαφορῶν περὶ βροχῆς ἢ χιόνος,
ψύχους ἢ καύσωνος. Τοῦ καθηκόντος θεράπων
μέχρι τοῦ ἰδεώδους τῆς ὑψηλῆς καὶ εὐγενοῦς
ἀποστολῆς παραδειγματικῶς ἀντιληφθεὶς, καὶ
τὰς ἐξ αὐτῆς ἱερὰς ὑποχρεώσεις ὑπὲρ πάντα
ἄλλον βαθύτατα συναισθανόμενος ἐχάραξε νέαν
πορείαν, ὑπέδειξε νέαν σημεία, πρὸς ἃ ὅλοι μα-
θηταὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ κοινότητες ἔτεινον ἐν
ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ, καὶ ὁμνύοντες εἰς τοῦ ἐπι-
ληπτοῦ τὸ ἥθος καὶ ὑστεροῦντος ἐν ἀρετῇ κ.
Ἀντ. Οἰκονόμου τὸ ὄνομα.

Ἀχ! πρέπει νὰ γνωρίζουν ὅλοι ποῖα ἡ βα-
θεῖα καὶ συγκινητικὴ διὰ τὸν Ἑλληνα σημα-
σία τῶν δύο λέξεων «Γυμνασιάρχης Θεσσαλο-
νίκης» διὰ νὰ ἐννοήσουν, ὅτι ὁ κ. Ἀντ. Οἰκο-
νόμου ἦτο ὡς τοιοῦτος προσωπικότης, ἥτις ἐ-
πέθηκεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐφ' οὗ πάντες ὀφείλο-
μεν νὰ θύωμεν, ὅ,τι δυσχέλως θὰ δυνηθῇ ἄλ-
λος νὰ προσφέρῃ. Δὲν θέλω νὰ προσβάλω τὴν
φιλοτιμίαν καὶ ἄλλων εὐγενῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ
συγχαίρων τούτους καὶ τὰ βέλτεστα αὐτοῖς κα-
τορθώματα εὐχόμενος, θὰ τοὺς παρκαλέσω νὰ
μοὶ ἐπιτρέψουν ἐν τῷ εὐρυτέρῳ συμφέροντι νὰ
ὑποδείξω αὐταῖς τοῦ κ. Οἰκονόμου τὴν σωφρονε-
στάτην πολιτείαν, δι' ἧς οὐδέποτε τὰ ἐσκαμμένα
ὑπερβαίνουν ὄχι μόνον παρὰ τοῖς ἡμετέροις
προσφιλεστάτοις κατέστη καὶ χρησιμώτατος ἐ-

δασμοῖς λέξεσι, «Ἐξωτερικόν», «οἰκο-
νομία».....

Ἀφ' ἐνὸς ταῦτα ἐσκόπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ
νὰ ἐγκαρδιώσω καὶ νὰ συγχαρῶ ἐκείνους, οἱ
ὅποιοι ἔσχον τὴν εὐτυχὴ ἐμπνευσιν καὶ τὴν δι-
καιοτάτην ἀπόφασιν νὰ ὑποστηρίξουν... τὸν
κ. Ἀντ. Οἰκονόμου; Ὁχι! ἀλλὰ τοὺς ἐν τῷ
προσώπῳ τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου προσβάλλο-
ντας, κολαφίζομένους, νὰ συγχαρῶ ἐκείνους,
οἵτινες εἶχον λεπτήν καὶ εὐγενῆ εὐαισθησίαν,
ὥστε νὰ αἰσθανθῶσι βαρεῖαν καὶ ἀπαράσσουσαν
τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου,
ἀπευθυνθεῖσαν ὕβριν κατὰ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανε-
πιστημίου, κατὰ τῶν εὐελπίδων τροφίμων του,
ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφαρπάξουσι τοσοῦτον ἀποτό-
μως καθηγητὴν ἐπαξίως καὶ κανονικώτατα τὴν
ἐδραν κατέχοντα, καὶ ἐν ἀπώτῳ ἐνθουσιασμῷ
κρατοῦντα τοὺς ἀκρατάς του κατὰ τῆς διδασ-
καλίας τὰς ὥρας.

Καταστρέφων τὴν παροῦσαν μου δὲν δύνα-
μαι νὰ μὴ θεωρήσω ὡς καθήκον μου, τὴν ἐκ-
φρασιν τῆς χαρᾶς μου διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τοῦ
τύπου, ἐπιληφθέντος τοῦ ζητήματος τούτου μὲ
τῆς ἀμεροληψίας τὸ πικρὸν ὕφος, μὲ τῆς
εἰλικρινείας τὴν σώζουσαν γλῶσσαν, ὡς καὶ
τὴν ἐκφασιν τῶν συγχαρητηρίων μου τῶν
ἐγκαρδιῶν ἐν ἐξάλλῳ ἐπικροτήσῃ, διότι βλέ-
πω ὅτι γνωρίζουν νὰ αἰσθάνωνται τὰς ὕβρεις αἱ
ὅποια κεντοῦν, καὶ τὰ ραπίσματα, τὰ ὅποια
πονοῦν.

Ἐν τούτοις εὐαρεστηθῆτε κ. Συντάκτα νὰ
δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς
ὑμᾶς ὑπολήψεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1895.

εἰς Μακεδῶν

τὸν Βασιλέα ἐκθέσει τοῦ κ. ὑπουργοῦ, τῇ δικαιολογίᾳ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, φράσεων, «ἐπιληπτὸς τὸ ἦθος» καὶ «ὕστερῶν ἐν ἀρετῇ».

Ὅλας τὰς ἄλλας παραδέλω, ἀρίων εἰς ἄλλους ν' ἀποδείξωσι τὸ ἐσφαλμένον καὶ ὑβριστικὸν ἐκείνων, περιορίζομαι δ' εἰς τὰς δύο ταύτας φράσεις, αἵτινες κατὰ τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου ἀπευθυνόμεναι ἐμφαίνουσιν αὐτόχρημα ἀγνωμοσύνην πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις ἐλέγχουσι καὶ ἀγνοίαν τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ βίου, τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, ἐκ μέρους τοῦ γράψαντος τὴν ἐκθεσὶν ἐκείνην. Εἶπον ὅτι ἐμφαίνει ἀγνωμοσύνην ἴσως ἐκ πρώτης ὕψους σὰς φανήν ἡ λέξις μεγάλη, βαρεία. Ἄν ἐξετάσωμεν ὅμως τὸν βίον τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου ὅτε ἦτο Γυμνασιάρχης τοῦ Ἑλλ. Γυμνασίου τῆς Θεσσαλονίκης δὲν θὰ ἐκπλαγῆτε ποσῶς, ἂν γνωρίζετε ὅτι τῆς διαβάσεώς του τὰ ἔχνη ἔμειναν βαθέα πολὺ βαθέα διὰ τῆς πατριωτικωτάτης του ἐνεργείας καὶ πολιτείας εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν Θεσσαλονικέων, θὰ πεισθῇτε, ὅτι ὁ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου δὲν εἶνε δυνατόν ποτε νὰ εἶνε ἐκείνος τὸν ὅποιον ἐπιπολαιῶς γραφεῖσα ἡ ἐκθεσις ἐκείνη, τοσοῦτον ὑβρίζει.

Ὅτε ἦτο Γυμνασιάρχης τοῦ Ἑλλ. Γυμνασίου Θεσσαλονίκης, κατῴρθωσε διὰ τῆς σφύρονος πολιτείας του, καὶ τὰ ἀναβράζοντα μεταξὺ τῶν δύο κομμάτων τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος πάθη νὰ κατευιάσῃ, καὶ ἡ ἐργασία τελεσφορώτερον πρὸς τὸν εὐγενῆ προορισμὸν νὰ βαίνει, καὶ νὰ ἐγκαινίσῃ ἐν τῷ Γυμνασίῳ παρὰ τοῖς καθηγηταῖς, καὶ ἰδίως τοῖς μαθηταῖς ἄλλην ἐποχὴν ἐντελὲς λειτουργηθεῖσαν καὶ πρὸς τὴν παρελθούσαν ξένην, βίον ἄλλον, ὑποδεικνύων τοῖς μαθηταῖς, ὡς ἀληθῆς τοῦ ἔθνους διδάσκαλος σημεῖα ἄλλα πολὺ εὐγενῆ, πολὺ ὑψηλά, προσωρισμένα νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου ἐν γένει, καὶ δὴ ὑπ' ἐκείνων, οὓς ἐδίδασκε.

Κύριε Ἀγγελε Βλάχε, αὐτὰ ἔπραττεν ὁ ἐπιληπτὸς τὸ ἦθος κ. Ἀντ. Οἰκονόμου. Αἰτοῦμαι παρ' ὑμῶν συγγνώμην, κ. Βλάχε, διότι οὕτως ὀμιλῶ. Ὁμολογῶ, ὅτι σὰς ἐσεδόμην πολὺ, διὰ τῶν ἔργων σας σὰς ἐθαύμαζον ἄλλ' ὑμᾶς τοὺς ποιητὰς πρέπει τις πάντοτε μακρόθεν μεταχειριζόμενος τὰ ἔργα σας ὡς τηλεσκοπίον νὰ σὰς ἀτενίσῃ, διότι τότε μόνον δύναται νὰ σὰς θαυμάζῃ. Εἰς τὸ ζήτημα ὅμως τοῦ κ. Α. Οἰκονόμου, μὲ ἤγγισας ἐκεῖ ὅπου ὁ ὑπόδουλος Ἑλληὴν δὲν ἐπιτρέπει νὰ τὸν ἐγγίσουν, μὲ ἤγγισας εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην μου, τὴν ὅσιν ἀπὸ πολὺ ὑψηλοῦ σημείου ὁρμώμενος, ὀφείλω ὡς Θεσσαλονικεὺς τῷ κ. Α. Οἰκονόμου, ἐπὶ τῆς Γυμνασιαρχείας του ἐξήρχοντο τοῦ Γυμνασίου οἱ μαθηταὶ ὡς ἀπὸ μυστικῆς κολυμβήθρας σκορπίζοντες τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως, στολιζόμενοι ὡς βλέπετε μὲ τὰς γληυτοτέρας ἀρετάς, τὰς ὁποίας περιέρχον πῶς ἐδίδασκοντο παρὰ τοῦ ὑστεροῦντος ἐν ἀρετῇ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Γυμνάσιον εἶχε λάβει χαρακτῆρα σοβαρὸν, ὅψιν ἐπιδητικὴν, ἦτο ἐργαστήριον ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς, ἦτο ἱερὸν κατηχήσεως ἐθνικῆς περαιτέρω μὴ ζητεῖτε. Ἡξιώθημεν τότε νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τέλους Γυμνάσιον πρωτευούσης Μακεδονίας. Μ' ἐννοεῖτε; ἐπὶ τῆς γυμνασιαρχείας τοῦ κ. Α. Οἰκονόμου οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου Θεσσαλονίκης ἀπῆλθον τοῦ σεβασμοῦ ὅλης τῆς κοινωνίας διὰ τε τὸ ἀνεπιληπτόν του ἦθος των, καὶ διὰ τὰς ἐπιζήλους ἐν ἑλληνοπρεπεῖ μορφώσεϊ ἀρετάς των. Ἀνὴρ λοιπὸν ἐπιληπτὸς τὸ ἦθος καὶ ἐν ἀρετῇ ὑστερῶν εἶνε δυνατόν ποτε τοιαῦτα νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς μαθηταῖς φρονήματα;

Ἐχει ὅμως ἐν μέρει καὶ δίκαιον ἡ ἐκθεσις πρᾶγματι ἐπιληπτὸς τὸ ἦθος καὶ ὑστερῶν ἐν ἀρετῇ εἶνε ὁ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, διότι ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἅπαν τοῦ μισθοῦ του τὸ περισσεύμα, πολλὰκις δ' ὡς εἶμαι εἰς θέσιν νὰ διαβεβαίωσω πάντας μὲ τὸν ἐπισημότερον τρόπον, καὶ πλεόν τοῦ περισσεύματος αὐτοῦς ὁ ἴδιος δυσκολευόμενος ἐξώδευε, ποῦ νομίζετε; ποῦ; Ὡ φρικτὸν νὰ τὸ εἶπῃ τις, κ. Ἀγγ. Βλάχε. Τὰ ἐξώδευεν εἰς συντήρησιν ἀνδρῶν, ἀλλ' εὐφροεστάτων μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἠδύνατο τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ τὴν πατρικὴν μέριμναν τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς γλυκυτέρας τῶν ἀρετῶν τῆς ἐλευθεμοσύνης τοῦ

κάστοτε ἀπέβαιναν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ξένοις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ὀθωμανοῖς καὶ Ἑβραίοις μερίστου ἀπῆλθεν ἐμπιστοσύνης καὶ ὑπολήψεως, τοῦ ὁποίου ἐλάχιστον δείγμα φέρει τὰς τακτικὰς προσκλήσεις του εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν ὀθωμανικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ δὴ τῶν παρθεναγωγείων.

Τοιοῦτος, κ. Συντάκτα, ὁ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, πρὸς τὸν ὅποιον προσάπτονται αἱ βαρύταται «ὑβρεῖς ἐπιληπτὸς τὸ ἦθος, καὶ ὑστερῶν ἐν ἀρετῇ.» Ἐκ τῶν ἐλαχίστων, ἅπερ ἔγραψα κρινατε καὶ ἐκδώσατε τὴν ἀπόφασίν σας ἀναγινώσται, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν σας τὴν ἐνοχον διαβεβαίωσίν μου ὅτι, ὅτι ἔγραψα εἶνε ἐλάχιστον μόνον ἀποκοπὴν τῆς σωρείας τῶν ἀρετῶν, ἃς ὁ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου ὡς γυμνασιάρχης Θεσσαλονίκης ποικιλοτρόπως ἐπεδείξατο εἶνε πλεῖστοι οἱ λόγοι οἱ μὴ ἐπιτρέποντες τὴν δημοσίευσιν ὅλων, δύναμαι νὰ εἶπω ὅμως, ὅτι ὁ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου ἔπραξε πᾶν ὅπερ παρέχει εἰς τὸν Ἑλληνα τὸ δικαίωμα νὰ κρατῇ τὸ μέτωπον ὑψηλά.

Ἡναγκάσθη δὲ νὰ γράψω ταῦτα οὐχὶ διότι ἐνδιαφέρομαι τόσον διὰ τὴν ὑπόληψιν τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ πανελληνίου τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἀνακούφισιν ἀποκαλύπτων αὐτοῖς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ταράττωνται. Τὸ Πανεπιστήμιον ἴσταται πολὺ ὑψηλά, καὶ περιφρουρεῖται ἀπὸ πολλοὺς Κερδέρους, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν ἐπιληπτοὶ τὸ ἦθος καὶ ὑστερόντες ἐν ἀρετῇ, ἔγραψα ταῦτα λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐντύπωσιν, ἣν θὰ παραγάγῃ τὸ ζήτημα τῆς ἀπολύσεως τοῦ κ. Α. Οἰκονόμου παρὰ τοῖς ξένοις, ἔγραψα ταῦτα διὰ νὰ κρατήσω ἂν δυνηθῶ ἐκείνους, οἵτινες ἐσπευσαν τυχὸν νὰ καταδροχθῶσιν τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἐκθεσὶν τοῦ κ. Βλάχου περὶ ἀπολύσεως τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, συνιστῶν αὐτοῖς, ἀντὶ νὰ ἀποδεχθῶσι τὰ ἐν αὐτῇ, νὰ ἀναπέμψωσι τὴν ἐνθρονομίαν εὐχὴν των, νὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλους ὡς τὸν κ. Ἀντ. Οἰκονόμον διδασκάλους, διότι μόνον διὰ πολλῶν τοιούτων εὐκολώτερον ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ ἴδωμεν τὴν γλυκεῖαν Ἑλλάδα μὲ χλαμύδα εὐρυτέρων διαστάσεων. καὶ θὰ μ' ἐννοήσουν ὅσοι γνωρίζουν τί σημαίνει ὁ κόσμος ἐκεῖνος, τὸν ὅποιον συνέπεσε νὰ περιελθῶσιν δύο περιφρονημένα ἐν διαφόροις συνδασμοῖς λέξεις, «Ἐξωτερικόν», «διδασκαλός»

Ἄφ' ἐνὸς ταῦτα ἐσκόπου, ἄφ' ἐτέρου δὲ νὰ ἐγκαρδιώσω καὶ νὰ συγχαρῶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔσχον τὴν εὐτυχὴ ἐμπνευσιν καὶ τὴν δικαιοτάτην ἀπόφασιν νὰ ὑποστηρίξουν. τὸν κ. Ἀντ. Οἰκονόμου; Ὅχι! ἀλλὰ τοὺς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου προσβαλλόμενους, κολαρίζομένους, νὰ συγχαρῶ ἐκείνους, οἵτινες εἶχον λεπτήν καὶ εὐγενῆ εὐαισθησίαν, ὥστε νὰ αἰσθανθῶσι βαρεῖαν καὶ σπαράσσουσαν τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Ἀντ. Οἰκονόμου, ἀπευθυνθεῖσαν ὕβριν κατὰ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ τῶν εὐελπίδων τροφίμων του, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφαρπάξουσι τοσοῦτον ἀποτόμως καθηγητὴν ἐπαξίως καὶ κανονικώτατα τὴν ἑδραν κατέχοντα, καὶ ἐν ἀπτώτῳ ἐνθουσιασμῷ κρατοῦντα τοὺς ἀκρατάς του κατὰ τῆς διδασκαλίας τὰς ὥρας.

Καταστρέφω τὴν παρούσαν μου δὲν δύναμαι νὰ μὴ θεωρήσω ὡς καθήκόν μου, τὴν ἐκφρασὴν τῆς χαρᾶς μου διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τοῦ τύπου, ἐπιληφθέντος τοῦ ζητήματος τούτου μὲ τῆς ἀμεροληψίας τὸ πικρὸν ὕφος, μὲ τῆς εἰλικρινείας τὴν σώζουσαν γλῶσσαν, ὡς καὶ τὴν ἐκφρασὴν τῶν συγχαρητηρίων μου τῶν ἐγκαρδιῶν ἐν ἐξάλλῃ ἐπικροτήσῃ, διότι βλέπω ὅτι γνωρίζουν νὰ αἰσθάνωνται τὰς ὑβρεῖς αἱ ὁποῖαι κεντοῦν, καὶ τὰ ραπίσματα, τὰ ὅποια πογνοῦν.

Ἐν τούτοις εὐαρεστηθῆτε κ. Συντάκτα νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1895.

εἰς Μακεδόν

Ἀστὺ 17 Φεβρουαρίου 1895 αρ. 1523

57
/

Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία

Εἰς προλαβὸν φύλλον ἀνεφέραμεν περὶ δύο εἰκόνων Ἀγίων ἡμισώμων ἐντὸς δίσκων κυκλοτερῶν, κειμένων ὑπερθεὶς τῆς μεσημβρινῆς πύλης τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δαφνίου, τὰς ὁποίας ἐπιδιωρθωμένας μετὰ τελείας τέχνης ἔθεσεν ὁ κ. Νόβο εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ ὑπέρκεινται τριθύρου, ἥσαν δ' ἀρχικῶς τρεῖς, τοποθετημέναι εἰς σχῆμα τριγώνου, ἀλλ' ἐξηφανίσθη καταρρεύσασα ἡ κειμένη πρὸς δεξιὰ τῷ θεωμένῳ. Ἐντὸς τῶν κυκλοτερῶν δίσκων τῶν περισθαισῶν δύο εἰκόνων, εὐρίσκονται ἐκ μωσαϊκοῦ ἀναγεγραμμένα, ἐντελῶς μὲν τὸ ὄνομα τοῦ ἐνὸς Ἀγίου, ἀτελῶς δὲ τὸ τοῦ ἑτέρου. Περὶ τῶν ὡραίων τούτων εἰκόνων μεταφέρομεν τὰ κατωτέρω ἐνδιαφέροντα ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ χριστιανολόγου κ. Γεωργίου Λαμπάκη, εὐμενῶς ἀνακοινωθείσης εἰς ἡμᾶς :

«Οἱ ἄνω τῆς μεσημβρινῆς πύλης ἐντὸς κύκλων Ἀγιοὶ εἶνε οἱ Ἀγιοὶ μάρτυρες Σαμωνᾶς καὶ Γουρίας ἀθλήσαντες τῷ 288 (ἐπὶ Διοκλητιανοῦ). Ὁ μὴ σωζόμενος δὲ ἀναμφιβόλως ἦτο ὁ Ἅγιος διάκονος μάρτυς Ἀβίθος ἀκμάσας ἐπὶ Λικιννίου τῷ 316. Λέγω δὲ ἀναμφιβόλως, διότι τῇ 15 Νοεμβρίου ἡ ἐκκλησία τελεῖ τὴν μνήμην τῶν τριῶν τούτων Ἀγίων μαρτύρων Γουρία, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβίου. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης ἄρχεται καὶ ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων».

X

Ἀστὺ 25 Φεβρουαρίου 1895 αρ. 1531

Νέος μουσειωτὴς

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τετάρτης ἀφίχθη ἐκ Νεαπόλεως ὁ βοηθὸς τοῦ κ. Νόβο, ὁ μουσειωτὴς κ. Ἐπαμεινώνδας Τριανταφύλλης. Ὁ νέος οὗτος τεχνίτης εἶνε ἀπόφοιτος τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἀκαδημίας τῶν ὡραίων τεχνῶν. Εἶνε υἱὸς τοῦ ἀπὸ τριακονταετίας ἐν Ἰταλίᾳ καθηγητοῦ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας κ. Τριανταφύλλη, συγγραφέως πολλῶν ἀξιολόγων φιλολογικῶν ἔργων.

X

52/
Αστὺ 27 φεβρουαρίου / 895 αρ. 1533

Ξένοι καὶ
Ἕλληνες ἐργάται.

Καθ' ὅλα συμφω-
νοῦμεν εἰς τὰ περὶ
μετακλήσεως ξέ-
νων ἐργατῶν ἐν

τῇ Ἑστίᾳ γραφέντα ἐπανειλημμένως. Ἐπα-
νορθοῦμεν ὅμως μίαν ἀνακριβῆ πληροφορίαν.
Δὲν εἶνε ἀκριβὲς ὅτι ἐμορφώθησαν ἀξιόλογοι
Ἕλληνες τεχνῖται εἰς τὸ Δαφνί. Ὁ διαπρε-
πὴς Βενετὸς τεχνίτης δὲν ἠδύνατο νὰ μορ-
φώσῃ τοιοῦτους ἐνταῦθα, διότι μουσειωταὶ μορ-
φοῦνται μόνον ὅσοι εἶνε προηγουμένως κατηρ-
τισμένοι ὡς ζωγράφοι, τοιοῦτοι δὲ οὐδέποτε
προσεκολλήθησαν παρὰ τῷ κ. Νόβο. Ὁ κατ'
αὐτὰς ἐκ Νεαπόλεως ἐλθὼν ὡς βοηθὸς τοῦ κ.
Νόβο, ὁ ἐξ Ἑλλήνων καταγόμενος κ. Τριαν-
ταφύλλης, εἶνε ἀπόφοιτος τελείως κατηρτισμέ-
νος τῆς Σχολῆς τῶν Ὠραίων Τεχνῶν τῆς Βε-
νετίας.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Αἱ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφαί. — Πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ Ὁδείου. — Συνέχεια τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ. — Ποῦ ἔκειτο τὸ Ἑλευσίνειον

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπλούμεναι εἰς πᾶσαν γωνίαν τοῦ περίεξ τῆς Ἀκροπόλεως ἱεροῦ χώρου ἐκ τῶν σπλάγγων τοῦ ὁποίου κατὰ καιροὺς ἐξέρχονται τὰ ἐπὶ αἰῶνας ταφέντα μαρμάρινα ἀριστουργήματα τῆς ἐμπνευσμένης τῶν προγόνων μας σμίλης, διενεργοῦνται ἤδη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς κ. Δαϊρπελδ εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ ἀρχαίου Διονυσείου ἢ καὶ Λιναίου καλουμένου χώρον. Εἰς τὴν εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνασκαφὴν ὠδήγησε χωρίον τοῦ Πausanίου ἀναφέροντος, ὅτι ἐκεῖ που ἦτο ἀνοικοδομημένον τὸ ἀρχαῖον θέατρον, τὸ ἐπικαλούμενον καὶ Ὁδεῖον καὶ τὸ ὁποῖον κατ' ἄλλους συγγραφεῖς Ὁδεῖον τοῦ Ἀγρίππα ὀνομάζεται. Αἱ ἐργασίαι, ἀρχίσασαι ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν, περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐκχωμάτωσιν καὶ προπαρασκευὴν τοῦ χώρου οὐδὲν ἐπομένως εἰσέτι εὐρέθη μαρτυροῦν τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χωρίου τοῦ Πausanίου.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολουθοῦν ἐπίσης καὶ πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον πρὸς τοὺς ἀνακαλυφθέντας ὄχτους καὶ τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν τὴν ὁδηγοῦσαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Χθὲς δὲ ἀνεκαλύφθη ἡ συνέχεια τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰς τὸ παρὰ τὸ Φυλακεῖον μέρος ὅπου σχηματίζει καμπὴν, φέρουσα αὕτη κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν πύλιν τῆς Ἀκροπόλεως. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς καμπῆς ἔκειτο τὸ Ἑλευσίνειον, τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν κατεστράφη κατόπιν ἐν τούτοις ἀνασκαφαῖ ἐγένοντο καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦτον μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἀνακαλυφθῶν αἱ κατώτεραι βάσεις τοῦ Ἑλευσινείου. Οὐδὲν μέχρι χθὲς ἀνευρέθη τουρκικοὶ μόνον τάφοι εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνεκαλύφθησαν, ἐκ τοῦ νεκροταφείου τὸ ὁποῖον οἱ Ὀθωμανοὶ ἄλλοτε εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶχον ἰδρύσει.

Αἱ ἀνασκαφαὶ θὰ ἐξακολουθήσουν καὶ καθ' ὅλον τὸν μῆνα Μάρτιον, μεθ' ὃ θὰ διακοπῶσι μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Εἰς Μιστρά τῆς Λακωνίας. — Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. — Σπουδαῖα μνημεῖα

Εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὁ κ. Γ. Κοζάνης Τυπάλδος, εἰς ὃν ἀποκλειστικῶς ὁ-

φείλεται ἡ διάσωσις τῶν ἐξαισίων ἀγιογραφιῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ κτιρίου τοῦ ἐν Δαφνίᾳ ναοῦ ὅστις εἶνε τὸ ὠραιότερον μνημεῖον τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὑπεστήριξε μετὰ τῆς θερμῆς ἐκείνης τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις χαρακτηρίζει τὸν ἄνδρα εἰς πᾶσαν ἐνέργειάν του, ὅτι καθήκον ἔχει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία νὰ μὴ παραβλέψῃ τὰς ἐν Μιστρά σωζόμενας περιφημοὺς βυζαντινὰς ἀγιογραφίας, αἵτινες ἀπειλοῦνται ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν στοιχείων. Συνήγορος τῆς προτάσεως προσήλθεν ὁ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου κ. Τζιβανόπουλος· συνεπεία δὲ τούτου ἀπεφασίσθη παμψηφεί, ὅπως ἐνεργηθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι ἐργασίαι πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἐν λόγῳ τοιχογραφιῶν, αἵτινες διατηροῦνται εἰς δύο βυζαντινὰς τοῦ Μιστρά ἐκκλησίας, ἔχουν δὲ ἑκτακτον σπουδαιότητα οὐ μόνον διὰ τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης, μεθ' ἧς εἶνε ἐξεργασμένοι, ἀλλὰ καὶ διότι μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν αἱ προσωπογραφίαι δύο βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

Τὸ συμβούλιον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας ταύτης παρεκάλεσε δι' ἐγγράφου τοῦ τὸν ἐταῖρον τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Μιλλέ, ὅστις ἰδιαιτέρως ἔχει ἀσχοληθῇ περὶ τὴν βυζαντινὴν τέχνην, κατέστη δὲ εἰδικὸς εἰς τὸ θέμα του, ἵνα μεταβῇ προσεχῶς εἰς Μιστράν καὶ ὑποδείξῃ εἰς τὸν ἀρμόδιον μηχανικὸν τὰς ἐργασίας, αἵτινες ἀπαιτοῦνται νὰ γείνουν πρὸς στερέωσιν τῶν κτιρίων καὶ συντήρησιν τῶν ἀγιογραφιῶν, ἵνα παρ' αὐτοῦ συνταχθῇ ὁ ἀπαιτούμενος προϋπολογισμὸς τῆς δαπάνης καὶ γείνη σύντομος ἐναρξίς τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων.

54/

ΕΙΣ ΤΟ ΔΑΦΝΙ

Ἡ εἰκὼν τῆς εἰς Ἄδου Καθό-
δου τοῦ Σωτῆρος. — Περι-
γραφὴ αὐτῆς

Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ὁ κ. Νόβο ἐπέ-
θεσεν ἐπὶ νέου ὑποχρίσματος τελείως ἐπιδιωρ-
θωμένην μίαν ἀκόμη λαμπρὰν ἐκ μωσαϊκοῦ εἰ-
κόνα, παριστώσαν τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ
Σωτῆρος. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο μωσαϊκὸν κεῖται
πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν ναὸν ἐκ
τῆς δυτικῆς πύλης εἰς ὕψος περίπου πέντε μέ-
τρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Ἡ εἰκὼν ἔχει ὕψος
3 μέτρων τετραγωνικῶν καὶ 15 ὑφεκατομέ-
τρων, καὶ μῆκος 2 μέτρων καὶ 28 ὑφεκατο-
μέτρων.

Τὸ ἔξοχον τοῦτο βυζαντινὸν καλλιτέχνημα
ἦτο καὶ αὐτὸ ἐν κινδύνῳ καταστροφῆς. Ἡ εἰ-
κὼν παρουσίαζε σχισμάδας εἰς πολλὰ μέρη,
καὶ ἦτο κατὰ μέγα μέρος ἀπεσπασμένη ἀπὸ
τοῦ τοίχου. Ἦδη εἶχε καταπέσει μέρος τοῦ
χρυσοῦ ἐδάφους ὑπερθεῖν, ἔμενον δὲ μόνον ἔχνη
τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς. Ὀλίγα μέρη
καταπεσόντα ἐκ τῆς εἰκότος εὐχερδῶς συνεπλη-
ρώθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Νόβο καὶ ὑπὸ τοῦ βοηθοῦ
αὐτοῦ κ. Τριανταφύλλου, διατηρουμένων ἀκριβέ-
στατα τοῦ ἱερογραφήματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος
τῆς παραστάσεως. Τὰ γράμματα τῆς ἐπιγρα-
φῆς μετὰ πολλῆς γνώσεως τῆς βυζαντινῆς
γραφῆς συνεπλήρωσεν ὁ κ. Γεώργιος Λαμπά-
κης. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη συνίσταται εἰς μόνην
τὴν λέξιν Ἀνάστασις, ἥ δὲ θέσις αὐτῆς ἀνωθεν
ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῆς ὅλης παραστάσεως ἀ-
ποκρούει τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι καὶ ἄλλαι λέξεις ἀ-
πῆρτιζον τὴν ἐπιγραφὴν. Γνωστὸν ὅτι ἡ παράδο-
σις τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Σωτῆρος εἶνε
τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἀντικείμενον σκηνη-
κῆς παραστάσεως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ὀνο-
μάζεται Ἀνάστασις τῶν ἐκ τοῦ Ἄδου δη-
λαδῆ λυτρουμένων ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Τοιοῦτο
τὸ θέμα τῆς ἐν λόγῳ εἰκότος τοῦ Δαρνίου,
τὴν ὁποίαν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν εἶχε μελε-
τήσῃ ὁ ἔξοχος ζωγράφος Θεόφιλος, ὅστις, ὡς
εἶπεν εἰς τὸν κ. Γ. Λαμπάκην, ἐθεώρει αὐ-
τὴν ἐν τῶν καλλίστων ἔργων τῆς βυζαντινῆς
αἰερογραφίας, διὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων
καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς ὅλης συνθέσεως, καὶ
τὴν τελειότητα τῆς μωσαϊκῆς ἐπεξεργασίας.

Καιροί 12 Απριλίου 1895 αρ 2269

55.

ΝΑΟΣ ΔΑΦΝΙΟΥ

Πολὺς ἐκάστοτε ἐγείρεται θόρυβος περὶ τῶν μέτρων τῆς διασώσεως τοῦ ἐν Δαφνίῳ ἀρχαίου Βυζαντινοῦ ναοῦ, πλείεσται δὲ συνιστῶνται ἐπιτροπαί, καὶ πολὺ πλείότερα δαπανῶνται χρήματα ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἀνακαίνισιν τῶν βεβλαμμένων αὐτοῦ μερῶν ἄνευ ὅμως πρακτικῆς τινὸς ὀφειλείας. Οὕτω ἀνακαινιζομένου σήμερον τοῦ ἐτοιμορρόπου νάρθηκος τοῦ ναοῦ, τὰ ὑπέρθυρα τῆς μεγάλης αὐτοῦ θύρας ὑπεστηρίχθησαν ἀτόπως διὰ δοκῶν ἐξ ἐλάτης, ἀντὶ δὲ σιδηρῶν τοιούτων, εἰς εἰς τρόπον ὥστε μετ' ὀλίγον νέαι θὰ ζητηθῶσι πιστώσεις δι' ἐπισκευὴν τοῦ ἀνακαινιζομένου ἤδη νάρθηκος. Δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικότης διὰ τοιούτου εἶδους ἔργα, οὐδὲ καὶ ἀναπόφευκτος γνωμοδότησις τοῦ κ. Maton ! ἵνα προληφθῇ τὸ ἄτοπον. Μικρὰ ἐπιβλεψίς τῶν ἐκτελουμένων ἐργασιῶν ἀπὸ μέρους τῶν ἀρμοδίων θὰ ἐπιδείκνυται τοῦτο· δυστυχῶς ὅμως τοιαύτη οὐδέποτε ἐκρίθη ἀναγκαία δι' οἰονδήποτε ἔργον ἐν Ἑλλάδι.

αυμάτων ἐκδραμόντων.
μεταφέρουν ἐνταῦθα
πρὸς τοῦτο
ἅμα

BYZANTINΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἡ «Προδοσιὰ τοῦ Ἰούδα»

[Εὐμενῶς ἀνεκοινώθη ἡμῖν ἡ κατωτέρω σημείωσις περὶ τῆς παραστάσεως τῆς Προδοσίας τοῦ Ἰούδα, περὶ ἧς ἐπανειλημμένως ἔγραψε τὸ «Ἄστὺ». Ἡ ἐν λόγῳ σημείωσις ἐγράφη ὑπὸ τοῦ διακρεποῦς χριστιανολόγου κ. Gabriel Millet, μέλους τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Σχολῆς. Ἰδοὺ αὕτη :

Ἡ Προδοσιὰ τοῦ Ἰούδα πολλάκις παραστάθη εἰς τὰς μικρογραφίας καὶ εἰκονογραφίας (miniatures). Κατὰ τὸν ἔκτον αἰῶνα ἀπαντᾶται εἰς τὸ συριακὸν Εὐαγγέλιον τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης, καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ροσσάνο· ἐπίσης καὶ εἰς μέγαν ἀριθμὸν εὐαγγελίων τοῦ ἐνδεκάτου καὶ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος.

Ἐν μωσαϊκῷ δὲν ἦτο γνωστὴ κόμμη παρὰ εἰς τὸν ναόν, τὸν ἐπικαλούμενον Νέον, τοῦ Ἀγίου Ἀπολλιναρίου ἐν Ραβέννῃ. Τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο εἶνε τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Ἡ σύνθεσις τοῦ Δαφνίου διαφέρει ὀλίγον τῶν συγχρόνων συνθέσεων. Ὅμως, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, τὸ κίνημα τῆς χειρὸς, τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ λαοῦ, δεικνύοντος τὸν Χριστὸν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν στρατιωτῶν, εἶνε μοναδικόν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀπὸ τὰς ὡραιότερας καὶ τὰς ἐκφραστικώτερας, τὰς ὁποίας μᾶς ἀφήκεν ἡ βυζαντινὴ τέχνη.

Εἰς τὰς συνθέσεις τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος εἰκονίζονται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς λόγχαι, σκαπάναι καὶ δᾶδες, τὰ ὅποια θὰ ὑπῆρχον καὶ εἰς τὸ Δαφνί.

Οὕτω λοιπὸν ἐκ τῆς ἀνωτέρω σημειώσεως τοῦ σοφοῦ χριστιανολόγου γνωρίζομεν, ὅτι ἡ σύνθεσις τῆς Προδοσίας τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Δαφνίου εἶνε καλλιτέχνημα βυζαντινὸν μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ, καὶ ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἐκ τῶν ὡραιότερων τοῦ Χριστοῦ κεφαλῶν εἰς τὴν γραφίαν. Τὸ καλλιτέ

μοῦνται οἱ ἀναγνῶντες ἐπὶ ἑξ αἰῶνας κρυμμένον

φραγματικὸν τοίχου, ἐσώθη δὲ οὕτω ὡς ἐκ θαύματος ἐν ἀνεκτίμητον καιμῆλιον τῆς μεσαιωνικῆς χριστιανικῆς τέχνης τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Τὸ μέρος ὅπου ὑποθέτει ὁ κ. Millet ὅτι θὰ ὑπῆρχον λόγχαι, σκαπάναι καὶ δᾶδες, εἶνε τὸ κατεστραμμένον μέρος τοῦ χρυσοῦ πεδίου, τὸ ὁποῖον εὐκόλως θέλει ἀναπληρωθῇ.

Ἰου 25 Μαΐου 1895

αρ. 1619

57

ΝΙΟΥ

Ὁ κίνδυνος τοῦ κτιρίου. — Μία σπουδαία ἀνακάλυψις. — Ἡ γνώμη τοῦ κ. Τρούμπ. — Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας

Συνεπείᾳ προσκλήσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Τρούμπ, μετέβησαν χθὲς εἰς Δαφνίον ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κ. Τζιδανόπουλος, ὁ γραμματεὺς αὐτῆς κ. Καβαβιάς καὶ οἱ σύμβουλοι κ.κ. Μιστριώτης, Τυπάλδος Κοζάκης, Λάκων, Κηρολίδης, Ἀνδρόπουλος καὶ Μανικᾶς, εἰς τοὺς ὁποίους παρεστάθη ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον διατρέχει τὸ πολύτιμον τοῦτο κτίριον. Τὸ μεσαῖον τόξον τοῦ ναοῦ, τὸ μεταξὺ τοῦ νάρθηκος καὶ τοῦ θόλου ἔχει πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν ὑποστῇ καθίζησιν ἐνεκα τῆς ἐξῆς αἰτίας: "Ὅλα τὰ κατερχόμενα ἐκ τῶν πέριξ βουνῶν ὕδατα συσσωρεύονται εἰς τὴν λεκάνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε ὁ ναὸς ἐκτισμένος, ταῦτα δὲ προσεκάλεσαν εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν τὴν καθίζησιν τοῦ τόξου καὶ ὑπεχρέωσαν τότε τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ κτιρίου τούτου νὰ ἐγείρουν κατὰ τὸν νάρθηκα τὸν ἐσωτερικὸν τοῖχον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκαλύφθησαν τὰ ὠραῖα τοῦ μέρους τούτου μωσαϊκά. Τοῦτο ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς μέρους τοῦ ἐδάφους, κάτωθι τοῦ ὁποίου εὗρέθη τοιαύτη ποσότης ὕδατος, ἥτις δὲν εἶνε δυνατόν εὐκόλως νὰ κενωθῇ.

Πρὸς ἀποσβέσιν τοῦ κινδύνου τούτου, τοῦ ἀπειλοῦντος ἐν προσηεῖ ἡ ἀπωτέραν μέλλοντι αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τοῦ ναοῦ, ὁ κ. Τρούμπ ὡς ἀπαραίτητον ὑπέδειξε τὴν διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων δι' ὑπονόμων, ἐξορυσσομένων πέριξ τοῦ ναοῦ. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ κτίριον ἐπὶ αἰῶνας. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπεφάσισε νὰ μὴ φεισθῇ τῆς μεγαλειτέρας δαπάνης πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου τούτου.

Αἱ ἐργασίαι αὗται θὰ ἀρχίσουν προσεχῶς μετὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἀπαιτουμένων σχεδίων, τῶν ἐκστρατείας, εἰς ἣν ὅλῃ ἡ ἐκτέλεσις θὰ ἀνατεθῇ εἰς τὴν ἐπιτήστατὴν δοκιμασίαν, εἰς ἣν ὁ κ. Τρούμπ.

λύπτον,

χε ληφθῇ καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ἀπαιτουμένων σχεδίων, τῶν ἐκστρατείας, εἰς ἣν ὅλῃ ἡ ἐκτέλεσις θὰ ἀνατεθῇ εἰς τὴν ἐπιτήστατὴν δοκιμασίαν, εἰς ἣν ὁ κ. Τρούμπ.

ου ὑπόστασιν, κατόπιν δε

Ο ΜΙΣΤΡΑΣ

ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ

Γ. ΚΟΖΑΚΗ ΤΥΠΑΛΔΟΥ

(βουλευτοῦ Ἀττικῆς)

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΝ ΤΗΣ 16 ΙΟΥΛΙΟΥ 1895

Γ. Κοζάκης Τυπάλδος. Με φέρει εἰς τὸ βῆμα περίπτωσις, ἥτις ἀφορᾷ εἰς ἐθνικὰ συμφέροντα σπουδαιότατα. Ἀναγκάζομαι νὰ ἀνακοινώσω γεγονός τι εἰς τὴν Βουλὴν, καὶ διότι πιστεύω ὅτι φέρω καὶ μερίδα τινα εὐθύνης καὶ ὡς σύμβουλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ ὡς προεδρεύων τὴν Χριστιανικὴν ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν. Πρόκειται περὶ τῆς κρισιμωτάτης θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τὴν στιγμὴν ταύτην ἀνεκτιμῆτου ἀξίας βυζαντινὰ καλλιτεχνήματα ἐν Μιστρᾷ. Περίπτωσις τις ἀπεκάλυψε τὴν κατάστασιν ταύτην ἐν ὄλῳ τῷ κινδύνῳ. Γνωστὸν ἦτο εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ὅτι τὰ κειμήλια τὰ καλλιτεχνικὰ τοῦ Μιστρᾷ εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν κρισιμωτάτην. Συνεπῶς πρὸ μηνῶν τινων ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία καὶ ὁ ἐξοχος ἑφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Καββαδίας ἀπεφάτισαν νὰ παρέρθουν, καὶ ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς στερεώσεως τῶν ναῶν τοῦ Μιστρᾷ καθὼς καὶ τῆς συντηρήσεως τῶν βυζαντινῶν εἰκόνων τῶν ναῶν τούτων εἶνε ἔργον λεπτοτάτης φύσεως, παρεκλήθησαν δύο διακρεπεῖς ξένοι, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπως ἀσχοληθῶσιν περὶ χριστιανικῶν μνημείων, νὰ μεταβῶσιν εἰς Μιστρᾷ καὶ προτείνωσι τὰ σωτήρια μέτρα. Οἱ δύο οὗτοι ξένοι ἦσαν ὁ κ. Gabriel Millet, μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῇ Σχολῆς, καὶ ὁ ἀρχιτέκτων κ. Henri Eustache ἀριστεὺς τῆς Γαλλικῆς σχολῆς τῆς Ρώμης, ἀμφότεροι εἰδικοί εἰς τὰ τῶν χριστιανικῶν μνημείων. Οἱ δύο οὗτοι διακεκριμένοι ξένοι μετέβησαν εἰς Μιστρᾷ καὶ δι' ἰδίαν αὐτῶν μελέτας, ἀνέλαβον ὁμῶς μετὰ προθυμίας καὶ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας ἀνέθεσεν εἰς αὐτούς. Τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτοὺς ἔργον ἦτο τοῦτο: Ὁ μὲν κ. Eustache, ἔχων εἰδκότητα κυρίως εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν συντήρησιν τῶν καλλιτεχνικῶν μνημείων, παρεκλήθη νὰ υποβάλῃ ἐκθεσιν περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἡδύνατο νὰ γείνη συντηρητικὴ τις ἐργασία τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Μιστρᾷ. Ὁ δὲ κ. Millet ἀνέλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ τρόπου τῆς συντηρήσεως τῶν εἰκόνων. Οἱ δύο νέοι Γάλλοι μετέβησαν αὐτοσε πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν. Εἰργάσθησαν καλῶς. Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι διαδόσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον καμμίαν ὑπόστασιν, συνεκίνησαν κάπως τινὰς ἀπλοϊκοὺς κα-

τοίκους τοῦ Μιστρᾷ καὶ τῆς Σπάρτης. Ἐνεκα τούτου ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἄπρακτοι, δηλ. ἔφεραν πληροφορίας μόνον, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ συντελέσωσι τὴν ἀποστολὴν των. Ἡ Κυβέρνησις παρενέβη ἀμέσως, καὶ ἀπέστειλεν εἰδικὸν χημικόν, τὸν κ. Ρουσόπουλον. Τώρα σὰς ἐξηγῶ διατὶ ἐστάλη χημικός. Διότι ἐπὶ τῶν εἰκόνων τοῦ Μιστρᾷ ὑπάρχουσι λιθώδη συγκρίματα, τὰ ὁποῖα εἰς πολλὰ αὐτῶν μέρη καθιστῶσι τὰς εἰκόνας ἐντελῶς παραμορφωμένας.

Διὰ μ. θόδου τινὸς χημικῆς ἐπίστευσεν ὁ κ. Millet, ὅτι ἡδύνατο ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἀφαιρῇ τὰ συγκρίματα ταῦτα. Τοῦτο ἀκριβῶς ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς δυσπιστίαν ἐκ μέρους τῶν κατοίκων ὅχι δικαίαν περὶ παραθλάψεως τῶν εἰκόνων, καὶ ἡ κυβέρνησις ὁρθῶς ποιῶσα ἀπέστειλεν ἴδιον αὐτῆς ἀντιπρόσωπον ὅπως μελετήσῃ τὸ ζήτημα. Ὁ ἀντιπρόσωπος οὗτος ἐπέστρεψεν. Οὐδεμίαν ζημίαν ἐπῆλθεν, οὐδ' ἡδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἐκ τοῦ χημικοῦ μέσου τοῦ κ. Millet, διότι ἄλλως καὶ δὲν ἐγένετο ἐργασία, ἀλλ' ἀπλῶς μελέτη τοῦ τρόπου τούτου. Ἐν τούτοις ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως ἔδωκε πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκεῖ μνημείων, τὸσον σοβαρὰς, ὥστε ἐθεώρησα ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ γνωσθῇ ἡ κατάστασις αὕτη εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν. Ἴσως δὲν εἶνε γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους, ὅτι εἰς τὸν Μιστρᾷ ὑπάρχουσι καλλιτεχνήματα ὑψίστης ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀξίας. Ἐχομεν ἐκεῖ τὰς εἰκόνας, αὐτὰ τὰ πρόσωπα τῶν τελευταίων ἡμῶν βυζαντινῶν βασιλέων καὶ ἡγεμόνων. Αἱ εἰκόνας αὐτῶν σώζονται. Ἐχομεν ἐκεῖ τὰς εἰκόνας καὶ ἄλλων ἐκ τῶν διατρεπῶν ἱστορικῶν προσώπων, τοῦ ΙΔ' καὶ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἐχομεν ἐκεῖ διακοσίας περίπου εἰκόνας, ἐχοῦσας καὶ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν μεγάλην καὶ πρὸ πάντων ἱστορικὴν. Λέγω δὲ καὶ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν, διότι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης τὰ βυζαντινὰ καλλιτεχνήματα ἔχουσι μεγάλην σημασίαν, σήμερον μάλιστα ὅτε ἐγνωσθήσαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πράγματα ἄγνωστα πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν. Πλὴν τούτου καὶ ὑπὸ τὴν καθαρῶς καλλιτεχνικὴν ἐποψὴν τὰ ἔργα αὐτὰ εἶνε ἔξοχα. Καὶ σὰς ὁμολογῶ ὅτι ὀδύνην ἡθάρθην ὅταν τὰς ἡμέρας ταύτας ἤκουσα τοὺς κ. κ. Millet καὶ Eustache θαυμάζοντας τὰ λείψανα ταῦτα, καὶ συγχρόνως περιγράφοντας τὴν φοβερὰν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται. Ὡς γνωστὸν ὁκτώ εἶνε αἱ ἐκκλησίαι αἱ βυζαντιναὶ τοῦ Μιστρᾷ, ἡ Παντάνασσα, ἡ Περίβλεπτος, τὸ Ἀφεντικόν, ἡ Εὐαγγελίστρια, ἡ Ἀγία Σοφία ὁ Ἅγιος Νικόλαος, οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν συνέβη δυστυχῶς εἰς Μιστρᾷ μεγίστη ζημία ἀνεπανόρθωτος, ἔνεκα τῆς ἀμαθείας τινῶν ἐν Σπάρτῃ. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Μητροπόλεως Σπάρτης, ἐθεώρησε δὲ ἡ ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης ἐπιτροπὴ, ὅτι ἀπλούστατον ἦτο ν' ἀποσπᾷται ἐκ τοῦ λαμπροῦ ναοῦ τοῦ Ἀφεντικοῦ τοὺς στη-

ρίζοντας τὸν ναὸν ἐκεῖνον κίονας καὶ νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν. Τί συνέβη ἐκ τούτου; Κατέρρευσεν ἡ στέγη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφεντικοῦ. Ἐγένετο λοιπὸν μία φοβερά καταστροφή ἐκ τῆς ἀπειροκαλίας, ἐκ τῆς ἀσπλαγχνίας τῶν ἐγχωρίων ἀπέναντι καλλιτεχνήματος, τὸ ὅποιον σήμερον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς καταστραφὲν ὀριστικῶς.

Εὐταξίας. Ταῦτα γίνονται καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις.

Γ. Κοζάκης Τυπάλδος. Ἐν τούτοις καὶ αἱ εἰκόνες εὐρίσκονται ἤδη εἰς κατάστασιν ἐσχάτου κινδύνου. Τὰ λιθώδη συγκρίματα εὐτυχῶς δὲν προσέβαλον εἰς ὅλας τὰς εἰκόνας τὰ κύρια μέρη, δηλ. τὰς φυσιογνωμίας. Ἀλλ' εἰς πολλὰς τὰ πρόσωπα ἤρχισαν νὰ προσβάλλωνται, εἰς τρόπον ὥστε μετὰ δεκαετίαν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἢ θὰ καταπέσωσιν, ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῶν τοίχων, ἢ θὰ παραμορφωθῶσιν ἐντελῶς. Εἶνε λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι μέτρα σπουδαῖα. Ἐγὼ δύναμαι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ διαβεβαιώσω τὴν βουλὴν, ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ εἰταιρία θὰ καταβάλῃ πᾶσαν δυνατὴν θυσίαν ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῶν χριστιανικῶν μνημείων. Σὰς εἶνε βεβαίως γνωστὸν, κύριοι βουλευταί, ὅτι καλλιτεχνήματα ἀπαραμίλλου καλλονῆς, τὰ τοῦ Δαφνίου, ἐσώθησαν χάρις εἰς

τὴν παρέμβασιν τῆς ἀρχαιολογικῆς εἰταιρίας. Ὁμολογῶ περὶ τοῦ Δαφνίου, ὅτι ὅταν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου πρὸ ἑξ ἑτῶν ἔφερα τὸν λόγον περὶ τῶν μωσαϊκῶν τοῦ ναοῦ τούτου, δὲν ἐφανταζόμην, οὔτε κανεῖς ἐφαντάζετο, ὅποιος ὑπῆρχεν ἐκεῖ θησαυρός. Διότι ἔκτοτε πολλὰ ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἐγνώσθησαν καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀνεκαλύφθησαν πρὸ ἐνὸς ἔτους δύο εἰκόνες περὶ τῶν ὁποίων σήμερον εἶνε γνωστὸν εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον, ὅτι εἶνε μοναδικαὶ εἰς τὸ εἶδος τῶν. Πρόκειται περὶ τῆς λαμπρᾶς παραστάσεως εἰς φυσικὸν μέγεθος σχεδὸν τῶν Ἀργίων Ἰωακείμ καὶ Ἀρρῆς, καὶ τῆς ἄλλης ἐκείνης ἐξαισίας παραστάσεως, τῆς Προδοσίας τοῦ Ἰούδα, ἥτις σύγκειται ἐκ δεκαοκτὼ προσώπων. Περὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀνέγνωσα ἐκθόσεις καὶ γαλλικὰς καὶ γερμανικὰς καὶ ἰταλικὰς, αἱ ὁποῖαι τὴν θεωροῦν ὡς τὸ κάλλιστον βυζαντινὸν ἀριστοτεχνήμα. Σήμερον ἔχομεν λοιπὸν εἰς τὸ Δαφνὶ μουσεῖον τοῦ ὁποίου δεύτερον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον. Τὸ περιέργον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ Προδοσία τοῦ Ἰούδα ἀποκαλύπτει καὶ τοῦτο καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάστασιν τῆς τέχνης εἰς τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ ὄχι μόνον εἶνε τὸ τελειότερον βυζαντινὸν ἔργον, ἀλλ' εἶνε ἐφάμιλλον κατὰ τὴν καλλονὴν πρὸς ὅτι ὠραιότατον ἔχῃ ἡ τέχνη τῆς ἀναγεννήσεως εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Ἐπιδιορθώνει δὲ τὰ μωσαϊκὰ τοῦ Δαφνίου ἐξοχος καλλιτέχνης, ὁ κ. Νέβο.

Τὴν σωτηρίαν λοιπὸν τοῦ Δαφνίου τὴν ἔχομεν ἡ ἀρχαιολογικὴ εἰταιρία δαπανήσασα χιλιάδας δραχμῶν. Δὲν εἰσέρχομαι εἰς λεπτομερείας διότι ἀπαιτεῖ τοῦτο πολὺν χρόνον. Σας λέγω μόνον ὅτι τελεῖται ἐκεῖ ἡ ἀποκατάστασις ἐνὸς ἀληθοῦς καλλιτεχνικοῦ μουσείου. Ἡ ἀρχαιολογικὴ εἰταιρία ἀνέλαβε καὶ τὰ τῆς στερεώσεως τοῦ Παρθενῶνος ἐπομένως ὀλίγα γρήματα θὰ τῇ περισσεύουν. Ἀλλὰ θὰ κάμῃ τὰ ἀδύνατα δυνατὰ διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς ἀντίληψιν τῶν καλλιτεχνημάτων τοῦ Μιστρά. Οὐχ ἦττον ἐπειδὴ τὰ καλλιτεχνήματα αὐτὰ τρέχουσι τὸν ἐσχάτον κίνδυνον καὶ ἔχουσιν ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν ἐποψιν ἑκτακτὸν ἀξίαν, καταγγέλλω τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν βουλὴν καὶ παρακαλῶ τὴν κυβέρνησιν, ἂν εἶνε δυνατόν, ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ εἰταιρία εὐρίσκεται εἰς θέσιν ὥστε νὰ δαπανήσῃ μικρὸν τι ποσὸν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τούτου, ἂν εἶνε δυνατόν νὰ προσθήσῃ καὶ αὐτὴ κατὰ τι εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐπιδιορθώσεων τῶν χριστιανικῶν μνημείων. Διότι ἂν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐπέλθουν καὶ αἱ βροχαὶ τοῦ φθινοπώρου καὶ φθροῦν αἱ εἰκόνες, διότι ὁ μεγαλειότερος ἐχθρὸς μας εἶνε αἱ βροχαὶ, τὸ ἔθνος θέλει στερηθῇ κειμηλίων πολυτιμοτάτων, ἀνεκτιμήτων, καὶ θέλομεν πάντες κατακριθῇ ἐπὶ ἐλλείψει πολιτισμοῦ καὶ ἐπιγνώσεως τῶν καθηκόντων μας ἀπέναντι τοιούτων κειμηλίων ὑπὸ παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ

“ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

Εἰς τὸ τελευταῖον τεύχος τοῦ γαλλικοῦ «Δελτίου ἑλληνικῆς ἀλλήλογραφίας», ὁ γνωστὸς εἰς τὸ κοινὸν διαπρεπὴς χριστιανολόγος κ. Γαβριὴλ Μιλλὲ κατεχώρισεν ἄξιον λόγου σημείωμα, διακοσμούμενον καὶ ὑπὸ δύο λιθογραφῶν, περὶ τῶν εἰς τὸ Δαφνὶ συντελουμένων ἔργων. Τὸ σημείωμα τοῦτο μεταφράσαντες μεταφέρομεν ἐνταῦθα χάριν τῶν μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολουθούντων τὰς εἰς τὸ Δαφνὶ γινομένας ἐργασίας.

Ἡ ἐπιδιόρθωσις τῶν μωσαϊκῶν, ἀνατεθεῖσα εἰς τὸν κ. Νόβο, εἶνε ἀρκούντως προχωρημένη. Εἰς τὸν κεντρικὸν θόλον ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Προφῆται· εἰς τὸ βορειοανατολικὸν σφαιρικὸν τμήμα ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου· εἰς τὸν πρὸς βορρᾶν χορὸν, Τὸ γενέσιον τῆς Θεοτόκου, ἡ Σταύρωσις τοῦ Κυρίου, ἡ Βασιτοφύρος, τὸ σφύζομενον μέρος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, καὶ εἰκόνες μαρτύρων ἐντὸς κυκλοτερῶν δίσκων· εἰς τὸν μεσημβριανὸν χορὸν ἡ προσκύνησις τῶν μάγων, ἡ Ἀνάστασις, ἡ ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ, καὶ αἱ ἐντὸς κυκλοτερῶν δίσκων εἰκόνες· εἰς τὸ τόξον τῆς βορείας ἀψίδος, εἰκόνες διακόνων. Αὐτὰ εἶνε τὰ μέχρι τοῦδε ἐπιδιωρθωθέντα καὶ τοποθετηθέντα. Σκεπάζουσιν ἐν ὅλῳ ἐπιφάνειαν περίπου ὀγδοήκοντα τετραγωνικῶν μέτρων. Μένουσι δὲ πρὸς τοποθέτησιν τὰ μωσαϊκὰ τῶν τριῶν ἄλλων σφαιρικῶν τμημάτων, τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν ἀψίδων, τοῦ προδόμου καὶ τοῦ νάρθηκος.

Εἰς τὸν νάρθηκα σειρά κιόνων κατὰ μήκος τοῦ δυτικοῦ τοίχου ὑπεστήριξε κακότεχνον θόλον, ὅστις εἶχεν ἀντικαταστήσει τὰ παλαιὰ σταυροθόλια. Κατακρημνισθέντος τοῦ πρὸς μεσημβρίαν μέρους τοῦ θόλου τούτου ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1894, κατηδάφισθη ὀλόκληρος ὁ θόλος, καὶ οὕτως ἀνεκαλύφθησαν ἄνωθεν τοῦ δυτικοῦ τοίχου αἱ ὑπὸ τῆς προσθέτου ἐκείνης οἰκοδομῆς ἀποκρυπτόμεναι μωσαϊκαὶ συνθέσεις.

Ἡ μία ἐξ αὐτῶν, ἡ ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τοῦ τοίχου, ἀνευρέθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1894. Ἀναπαριστῶμεν αὐτὴν ἐνταῦθα κατὰ τὴν ὑδατογραφίαν, τὴν ὅποιαν ἔκαμεν ὁ κ. Νόβο (ἐφωτογραφήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἑρμανουὴλ Λαμπάκη διὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν). Παριστᾷ τὴν Προσευχὴν τῆς Ἀγίας Ἀννης καὶ τὴν Ἐμφάνισιν τοῦ Ἀγγέλου εἰς τὸν Ἰωακείμ (κατὰ τὸ ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου Β'—Δ'). Ἡ σύνθεσις αὕτη κεῖται πλησίον τῆς συνθέσεως τῆς Εὐλογίας τῆς Θεοτόκου ὑπὸ τῶν ἱερῶν (ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου) καὶ κατέναντι τῆς συνθέσεως τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου). Αἱ τρεῖς αὗται συνθέσεις ἀποτελοῦσι μετὰ τῆς συνθέσεως τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, περὶ ἧς ἄνωτέρῳ ἐμνημοεῖσamen, ἐν ἐκτεταμένον σύνολον, προκύπτουν ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων. Τὸ σύνολον τοῦτο τῶν συνθέσεων εἶνε ἀνάλογον πρὸς τὰς συνθέσεις τὰς διακοσμοῦσας τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τοῦ Κιέβου, τὸν ἐσωνάρθηκα τοῦ Κεχριέ-Τζαμί τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰς ἐκκλησίας τοῦ Ἀθῶνος καὶ τοῦ Μιστρά, καὶ πρὸς τὰς εἰκονογραφίας τὰς στολιζούσας τὸ χειρόγραφον τῶν Ὁμιλῶν Ἰακώβου τοῦ Κοκκινόβαφου.

Ἡ Προσευχὴ τῆς Ἀγίας Ἀννης λείπει τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τοῦ Κιέβου, καὶ ἐπο-

60.

Δοτν 26 Ιουλίου 1895 ap. 1687.

μένως ἡ σύνθεσις τοῦ Δαφνίου φαίνεται ἡ ἀρχαιότερα παράστασις τῆς σκηνῆς ταύτης. Εἰς τὸ χειρόγραφον τῶν Ὁμιλῶν καὶ εἰς τὸ Κεχριέ-Τζαμί, ἡ παράστασις αὕτη δὲν συννεύεται ὅπως εἰς τὸ Δαφνὶ μετὰ τὴν Ὀπτασίαν τοῦ Ἰωακείμ. Κατὰ τὰ ἄλλα ὅμως αἱ συνθέσεις αὗται εἶνε ὁμοίαι πρὸς τὴν τοῦ Δαφνίου.

Τὸ ἄλλο μωσαϊκόν, τὸ ἐπὶ τοῦ βορείου μέρους τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος, ἀπεκαλύφθη τὸν Νοέμβριον 1894, καὶ παριστᾷ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα. Ἡ σύνθεσις αὕτη κεῖται πλησίον τοῦ Νυκτῆρος (ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου), καὶ κατέναντι τοῦ Δείπνου τοῦ μυστικοῦ (ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου). Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα πολλάκις καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος παραστάθη εἰς τὰ χειρόγραφα (Συριακὸν εὐαγγέλιον, εὐαγγέλιον τοῦ Ροσσάνο, κτλ.). Μωσαϊκὴ ὁμοῦς τῆς σκηνῆς ταύτης σύνθεσις δὲν ἦτο γνωστὴ παρὰ μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν καλουμένην Νεωτέραν τοῦ Ἀγίου Ἀπολλιναρίου εἰς Ραβένναν. Ἡ σύνθεσις τοῦ Δαφνίου διαφέρει ὀλίγον τῶν συγχρόνων συνθέσεων (τοῦ 11ου αἰῶνος). Ὅμως, ἐφ' ὅσον γινώσκω, τὸ κίνημα τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ λαοῦ, δεικνύοντος τὸν Χριστὸν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν στρατιωτῶν, εἶνε μοναδικόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ καταλογισθῇ μετὰ τῶν ὡραιωτάτων καὶ ἐκφραστικωτάτων, τὰς ὁποίας ἄφησεν ἡ βυζαντινὴ τέχνη.

Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ μέρους τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος εὐρέθη τεμάχιον μωσαϊκοῦ ἀσήμαντον.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία κατηδάφισε τὸν νάρθηκα καὶ ἀνέθηκε τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ εἰς τὸν κ. Τρούμ. Τὰ ἔργα εἶνε προχωρημένα. Τὰ σταυροθόλια ἐν μέρει οἰκοδομήθησαν.

Αἱ καμάραι τοῦ μεσημβρινοῦ βραχίονος τοῦ σταυροθολίου ἐκινδύνευον ἐπίσης. Κατηδαφίσθη ἡ καμάρα τοῦ μεσημβρινοῦ βραχίονος. Εἰς νεώτερος θόλος ἐστήριξε καὶ ἐσκέπαζε τὸ ἀρχαῖον σταυροθόλιον. Ἐκεῖ ἐσφύζοντό τινα λείψανα μωσαϊκῶν. Ἀπεκαλύφθη Ἀγγελος ὅστις βεβαίως ἀπετέλει μέρος διακοσμητικῆς παραστάσεως ἀναλόγου πρὸς ἐκείνην, παραδειγμα-τος χάριν, τοῦ Ἀγίου Πέτρου τοῦ Χρυσολόγου (San Pier Chrisologo) εἰς Ραβένναν.

Τὰ οἰκοδομικὰ ταῦτα ἔργα ἐπέτρεψαν νὰ μελετηθῇ καλλίτερον ὁ ἐξωνάρθηξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δαφνίου. Ἦτο καταφανὲς ὅτι αἱ γοθικαὶ ἀψίδες καὶ αἱ ἐπάλξεις τῆς προσόψεως τοῦ ἐξωνάρθηκος ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαιότερου βυζαντινοῦ ἐξωνάρθηκος. Ὁ ἀρχαιότερος αὐτὸς ἐξωνάρθηξ ἦτο βέβαια οἰκοδομὴ μεταγενεστέρῃ τῆς ἐκκλησίας· ἐπίσης καὶ ὁ πρῶτος ὄροφος πρὸς ὃν φέρει ὁ ἐξωνάρθηξ. Ἐβεβαιώθη ὅτι αἱ ἀντηρίδες τοῦ ἐξωνάρθηκος ἠνθύνοντο μετὰ τὸν τοῖχον τοῦ νάρθηκος. Ὁ κ. Τρούμ. καὶ κατ' αἰτησίαν τοῦ ὁ κ. Planat ὑπελόγησαν, ὅτι ἡ ἀντοχὴ τοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος ἦτο ἀνεπαρκής, διότι πιθανῶς αἱ ἀντηρίδες αὗται ἐχρησίμευσαν ὡς ὑποστηρίγματα αὐτοῦ. Ὁ κ. Τρούμ. οἰκοδόμησε πάλιν τὰ ὑποστηρίγματα.

Ὁ κ. Τρούμ. κατέδειξεν ὅτι ἡ φθορὰ τῆς ἐκκλησίας προήλθεν ἐκ τῶν ὑδάτων τὰ ὅπ' αὐτὰ διαρρέουσι διὰ τῶν ὑπογείων. Διὰ τοῦτο οἰκοδομῇ ὑδραγωγεῖον δι' οὗ θὰ φεύγῃσι τὰ ὕδατα.

Αἱ ἀνασκαφαὶ τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ κ. Τρούμ. διὰ τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἀπεκάλυψαν εἰς βάθος πλέον τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου κάτωθι τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους καὶ ἄλλα ἀρχαῖα λείψανα, τοῖχον ἐκ λαξευτῶν λίθων καὶ αἰθουσῶν τῆς ὁποίας οἱ τοῖχοι ἔχουν ἐπιχρίσμα ἐκ κονιάματος, καὶ τὸ ἔδαφος εἶνε στρωμένον μετὰ πλίνθους. Ἡ αἰθουσα ἔχει δύο θύρας. Φαίνεται ἤδη βέβαιον ὅτι ἡ Μονὴ τοῦ Δαφνίου κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

61/

(Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τὰς ὁποίας ἐξετέλεσε τὸ 1892 ὁ κ. Δ. Γ. Καμπούρογλους δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ἔγειναν τὸ ἀντικείμενον ὑπομνήματος τὸ ὁποῖον ὁ κ. Chamonard προσεχώσῃ θὰ δημοσιεύῃ εἰς τὸ «Δελτίον»).

Ἐυρέθη πρὸς τούτοις εἰς τὰς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομὰς ἀνάγλυφον ἐπιτύμβιον μετρίου ρυθμοῦ, καὶ στήλη μὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν :

Οἱ πλέοντες
ἐν ταῖς ἱεραῖς ναυ-
σιν τὸν ἐπὶ τὸ ναυ-
τικὸν στρατηγὸν
καὶ τοὺς τριηρά-
ρους χρυσῷ στε-
φάνῳ.

Ἄστυ 24 Αὐγούστου 1895
αφ. 1710

Τὸ Δαφνί

Εὐχαρίστως θὰ πληροφορηθῶσιν οἱ παρακολουθοῦντες τὰς ὥραιας ἐργασίας τοῦ Δαφνίου, ὅτι τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ὁ κ. Νόβος ἐπέθεσεν εἰς τὴν θέσιν τῆς τελείως ἐπιδιορθωμένην ἐπὶ νέου ὑποχρίσματος τὴν εἰκόνα τῶν ἁγίων Ἰωακείμ καὶ Ἀρρῆς. Ἐπειδὴ ἐπανειλημμένως περιεγράψαμεν ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα ταύτην, οἱ ἀναγνώσταί μας θὰ ἐνθυμῶνται ὅτι ἡ σύνθεσις αὕτη εἶνε διπλῇ, σύγκειται δηλαδὴ ἐκ δύο παραστάσεων, τῆς Προσευχῆς τῆς Ἀρρῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ Ἀγγέλου εἰς τὸν Ἰωακείμ. Μεγαλοπρεπῆς κρουνός, ρέων ὕδωρ, δένδρα καὶ πτηνὰ φαίνονται μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκηνῶν τῆς αὐτῆς συνθέσεως.

Ἡ εἰκὼν, ἔχουσα σχῆμα ἡμικυκλικὸν καὶ ἔκτασιν περίπου τεσσάρων καὶ ἡμισείας μέτρων, περιβάλλεται διὰ πλαισίου ἐξαισίας καλλονῆς. Καλλίστη καὶ ἀληθῶς καταπληκτικὴ φαίνεται ἡ εἰκὼν αὕτη ἥδη ὅτε ἐπιδιορθωθείσα ἐτέθη εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος. Ὁ δὲ νάρθηξ ἥδη ἐκ βάθρων τελείως ἀνεκαινίσθη ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου σχεδίου ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Τρούμ. Ἡ λαμπρότης καὶ ἡ φυσικότης τῶν ποικίλων χρωμάτων τῆς εἰκόνος ἀπαστράπτει ὑπὸ τὸ ἄπλετον ἄττικὸν φῶς τῶν τεσσάρων ὠραιωτάτων θυρίδων, αἵτινες ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ νάρθηκος.

Οἱ ἀναγνώσταί μας ἐνθυμοῦνται ὅτι ἡ σύνθεσις τῶν ἁγίων Ἰωακείμ καὶ Ἀρρῆς ἀνεκαλύφθη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅταν κατηδαρίσθη μετὰ τοὺς σεισμοὺς ὁ πρὸς θετος φραγματικὸς τοίχος καὶ κατόπιν ὅλος ὁ σαλευθεὶς ἀρχαῖος νάρθηξ. Ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς εἰκόνος ταύτης ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος θέλει ἐπιθέσει μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ κ. Νόβος τὴν εἰκόνα τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης συνθέσεως, ἡ ὁποία σύγκειται ἀπὸ ἐννέα πρόσωπα, λείπει μόνον ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰωακείμ. Ἀλλ' εὐτυχῶς κεφαλαὶ τοῦ Ἰωακείμ ὑπάρχουσιν ἀκόμη δύο ἀκέραιαι εἰς τὸ Δαφνί, ὥστε εὐκολώτατα συμπληροῦται ἡδη ἡ ἑλλειψὶς αὕτη.

64

Αστυ 24 Δεκεμβρίου 1895
 αρ. 1832

ΙΔΡΥΣΙΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Συνιστώμεν εἰς τὴν σύντονον προσοχὴν τῶν ἀρμεδίων τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα εὐμενῶς ἡμῖν ἀνακοινωθὲν, ἐξ ἐπιστολῆς ἐκ Παρισίων τῆς 27 (ν) Δεκεμβρίου 1895 τοῦ σοφοῦ βυζαντινολόγου κ. Μιλλὲ πρὸς τὸν βουλευτὴν καὶ σύμβουλον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας κ. Κοζάκην Τυπάλδον.

Καταγίνομαι τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ εὕρω ζωγράφον ὅπως ἀντιγράψῃ τὰς εἰκόνας τοῦ Μιστρά. Κατάρθωσα νὰ πείσω ἓνα καλλιτέχνην, τὸν κ. Υpermann, ὅστις ἀντέγραψε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὰς γαλλικὰς ζωγραφίας τοῦ μεσαιῶνος κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐνταῦθα τμήματος τῶν ἱστορικῶν μνημείων. Ἐλπίζω ὅτι ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῶν Ὁραίων Τεχνῶν θέλει δώσει εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις θὰ καλύψῃ ἴσως τὰ ἔξοδά του, ἀλλ' ἢ ὅποια δυνατόν καὶ νὰ μὴ ἐπαρκέσῃ ὅπως τὸν ἀποζημιώσῃ. Ὁ κ. Υpermann ἔχει διακεκριμένην θέσιν εἰς τὰ Παρίσια, εἶνε καθηγητὴς καὶ ἐκτελεῖ ἐπικερδεῖς καλλιτεχνικὰς παραγγελίας. Ἐχει λοιπὸν τὴν πολὺ δικαίαν ἀξίωσιν νὰ μὴ ζημιωθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησίν του. Συνήθως τὸ ἐνταῦθα τμήμα τῶν ἱστορικῶν Μνημείων ἀγοράζει τὰς ζωγραφίας του.

Ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι θὰ διστάσῃ νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ἀπεικόνισιν ξένων μνημείων χρῆμα προωρισμένον διὰ τὰ γαλλικὰ μνημεῖα. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐνθυμήθην ὅτι εἴχατε πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδετε ἀντιγραφόμενας μὲ τὰ χρώματά των τὰς ὡραίας εἰκονογραφίας τοῦ Μιστρά, τὰς ὁποίας δύσκολον εἶνε εἰς τοὺς πολλοὺς νὰ θαυμάσωσιν ἐπιτοπίως, καὶ αἱ ὁποῖαι ἄλλως εἶνε ἐκτεθειμέναι εἰς προσεχῇ καταστροφὴν. Ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἦτο ἴσως δυνατόν εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ ὠφελῇ τῆς περιστάσεως ὅπως ἀγοράσῃ τὰς ὡραίας ταύτας ἀντιγραφάς, μὲ τὰς ὁποίας θὰ ἐσχημάτιζεν ἀξιόλογον συλλογὴν ἐθνικῆς ζωγραφικῆς, καὶ θὰ ἐφωδίαζε δι' ἀξιολόγων ὑποδειγμάτων τὸ τμήμα τῆς ἀγιογραφίας, τὸ ὁποῖον προτίθεται νὰ ιδρύσῃ.

Εἰς τὰς ζωγραφίας τοῦ Μιστρά θὰ προστεθῶσιν ἀντίγραφα εἰκόνων τοῦ Ἀθωνος. Καὶ ἐγὼ θὰ προσφέρω ἀντίτυπα ὅλων τῶν φωτογραφιῶν μου, εἰς τρόπον ὥστε θὰ εὕρισκωνται περισυλλεγμένα εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ πολυτιμότερα στοιχεῖα πρὸς μελέτην τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας. Ἐὰν κατωρθοῦτο ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἡ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρία, ἡ πλοῦσιός τις εὐεργέτης τοῦ τόπου, νὰ χορηγήσῃ τινὰς χιλιάδας δραχμῶν, θὰ ἐπριοκοδοτεῖτο ἡ Ἑλλὰς διὰ καλλίστων ἔργων. Συγχωρήσατε τὴν ἐπιμονήν μου, ἀλλὰ δὲν ἔχω ὕψιον παρὰ τὸ συμφέρον τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος.

Σ. Α. Προσθέτομεν ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀγιογραφικὰ κείμενα ἤθελον προστεθῇ καὶ τὰ ὠραιότατα ἔγχρωμα ἀπεικονίσματα τῶν μωσαϊκῶν τοῦ Δαφνίου ὑπὸ τοῦ ἱππότη κ. Νόβο, εἰς κλίμακα τοῦ δεκάτου τοῦ μεγέθους αὐτῶν. Εἰς προλαβὸν φύλλον διελάβομεν ἤδη περὶ τῆς εὐτυχοῦς ιδέας τῶν ὑπουργῶν τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἱερωτικῶν, ὅπως ιδρύσωσι τμήμα ἀγιογραφίας, εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ὅπου δύναται νὰ κατατεθῇ ἡ ἐν λόγῳ πολύτιμος ἀγιογραφικὴ συλλογὴ.

ΔΑΦΝΙ

ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Καὶ ἄλλο ἐξαίσιον βυζαντινὸν καλλιτέχνημα ἔθεσεν ὁ ἱππότης κ. Νόβο τελείως ἐπιδιωρθωμένον εἰς τὴν θέσιν του, εἰς τὸν ναρθῆκα τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου, τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν συνέχειαν τῶν δύο εἰκόνων, τὰς ὁποίας περιεγράψαμεν εἰς προλαβόντα φύλλα, τῆς «Προσευχῆς τῆς Ἀννης» καὶ τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ τοῦ Ἰωακείμ» καὶ τῆς «Εὐλόγησως τῶν ἱερέων». Εἰς τὴν εἰκόνα τῶν «Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου» βλέπομεν τὴν Μαρίαν παρουσιαζομένην εἰς τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα. Συνοδεύουσιν αὐτὴν οἱ γεννητορες αὐτῆς Ἰωακείμ καὶ Ἄννα καὶ τὴν ἀκολουθοῦσι νεάνιδες, φέρουσαι δᾶδας ἀνημμένας.

Καὶ τὸ ὥραϊον τοῦτο μωσαϊκὸν εἶχε τινὰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας εὐκόλως συνεπλήρωσεν ὁ κ. Νόβο. Ἐλείπε μέρος τοῦ καλλίστου πλαισίου, τὸ χρυσοῦν ἔδαφος σχεδὸν ὁλόκληρον καὶ ἡ ἐπιγραφή. Ταῦτα εὐχερῶς συνεπληρώθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Νόβο, πλὴν τῆς ἐπιγραφῆς, διότι δὲν ὑπῆρχον ἔχνη αὐτῆς πρὸς ὁδηγίαν. Μεταξὺ τῶν προσώπων, τὰ ὁποία εἶνε δεκατρία τὸν ἀριθμὸν, ἔλειπε μόνον ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰωακείμ, τὴν ὁποίαν εὐκόλως ἀντικατέστησεν ὁ κ. Νόβο, μιμηθεὶς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωακείμ τῆς εἰκόνης τῆς «Εὐλόγησως τῶν ἱερέων». Οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν ἐνθυμοῦνται, ὅτι ἡ εὐλόγησις τῶν ἱερέων εἶνε ἡ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ Δαφνὶ καταστραφεῖσα ἐκείνη εἰκὼν, τῆς ὁποίας τὴν πλήρη συνέχειαν εὗρεν ὁ κ. Μιλλὲ εἰς τὸν Μιστράν.

Εἰς μίαν γωνίαν τῆς εἰκόνης τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ὑπέρκειται παράστασις ἐκ μωσαϊκοῦ ἐπίσης, περίεργος καὶ δυσερμήνευτος. Φαίνεται ἡ Παναγία λευκοφόρος καὶ καθήμενη, ἣτις ὑψθεὶς βλέπει τὴν ἰδίαν αὐτῆς εἰσοδὸν εἰς τὸν ναόν. Ἀγγελος λευκοφόρος ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνων προσφέρει εἰς αὐτὴν ὦν.

Ἀξία μνείας περίπτωσις, μαρτυροῦσα τὴν ἔξοχον τέχνην καὶ εὐσυνειδησίαν τοῦ κ. Νόβο, εἶνε ἡ ἐξῆς. Τὰ εἰς τὴν εἰκόνα τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐλλείποντα ψηφιδωτήματα, ὅσα ἦσαν λίθινα, καὶ ὅχι ὀάλινα ὡς τὰ τοῦ χρυσοῦ ἐδάφους, κατεσκεύασεν ὁ κ. Νόβο εἰς τὸ Δαφνὶ ἐκ λίθων διαφόρων χρωμάτων, τοὺς ὁποίους συνέλεξεν εἰς τὰ περίξ τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμίνος.

Ἡ εἰκὼν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἔχει σχῆμα ἡμικυκλικόν, ὅπως ὅλαι αἱ εἰκόνες τοῦ Δαφνίου. Ἐχει μῆκος μέτρων τετραγωνικῶν 3,80, καὶ ὕψος εἰς τὸ μέσον τοῦ τόξου μέτρων τετραγωνικῶν 2,57. Κατέχει ἐπομένως ἐπιφανείαν μέτρων τετραγωνικῶν 6 περίπου. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ κάλλους τῆς σχεδινγραφίας, τῆς ἁρμονίας τῶν παριστανομένων προσώπων σχεδὸν εἰς φυσικὸν μέγεθος, καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν χρωμάτων ἀποτελεῖ σύνθεσιν ἀνταξίαν τῶν ἄλλων ἀριστοτεχνημάτων τοῦ Δαφνίου.

Ὁ κ. Νόβο συνέλεξε διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐλλειπόντων μωσαϊκῶν λίθους ἐκατὸν περίπου ἀποχρώσεων, ὅσαι ἀπητοῦντο πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνης τῶν Εἰσοδίων.

τροπή, ἔρπον.

Ο ΕΝ ΔΑΦΝΙΩ ΝΑΟΣ

Καὶ ἄλλοτε ἐγράφη ὅτι ὁ ἐν Δαφνίῳ Ναὸς ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐποψὶν εἶναι ἐν τῶν σπανιωτάτων περισωθέντων εὐρημάτων.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπιδιωρθώσεως τῶν Μωσαϊκῶν τοῦ ναοῦ τούτου κατὰ τὸ πλεῖστον ἤδη συνεπληρώθη. Τὸ σύνολον τῶν λαμπρῶν τούτων Μωσαϊκῶν κατέχει ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων καὶ τῶν θόλων τῆς ἐκκλησίας ἔκτασιν 269 τετραγ. μέτρα. Ἐκ τούτων ἐπιδιωρθώθησαν ἤδη καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν προτέραν θέσιν τῶν Μωσαϊκῶν ἐκτάσεως 210 τετραγ. ἐπομένως ἐλάχιστα ἔτη ὑπολοίπονται πρὸς διόρθωσιν.

Αἱ ἐξῆς συνθέσεις μέχρι τοῦδε ἐπιδιωρθώθησαν :

Γέννησις τῆς Θεοτόκου, ἡ Βαῖοφόρος, ἡ εἰς Ἄδου κάθοδος τοῦ Σωτῆρος, (ἡ Ἀνάστασις), ἡ ψιλάφνησις τοῦ Θωμᾶ, ἡ Σταύρωσις τοῦ Σωτῆρος καὶ ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Εἰς δὲ τὸν Νάρθηκα ἐπιδιωρθώθησαν αἱ ἐξῆς συνθέσεις : τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἰούδα.

Τὸ ἐπιστέγασμα τῶν λαμπρῶν τούτων Μωσαϊκῶν εἶναι τὰ τοῦ κεντρικοῦ θόλου Μωσαϊκὰ, ἅτινα ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν κολασσαίαν προτομὴν τοῦ Παντοκράτορος καὶ ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτοῦ 16 προφῆτας. Περὶ τὸν Παντοκράτορα ὑπάρχει ἐν εἰδεί πλαισίου Μωσαϊκὸν παριστῶν τοῦς χρωματισμοῦ τοῦ οὐρανοῦ τόξου.

Ἡ ἀρχαία καὶ νεωτέρα κοσμηματογραφία δὲν ἔχει ὀραιότερον καὶ τελειότερον τούτου κόσμημα.

Εἰς τοὺς ἐντρίβεις περὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς Ζωγραφικῆς δὲν εἶναι ἄγνωστον ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Δαφνίου κατέχει μεγίστην θέσιν. Ἐν παραδείγματι ὁ Charles Blauie ἐν τῷ συγγράμματι του τῷ ἐπιγραφομένῳ Grammaire des Arts du dessin, ἡ ἐκκλησία τοῦ Δαφνίου ἀναφέρεται ὡς θαῦμα ἀρχιτεκτονικῆς. Ὁλόκληρα δὲ συγγράμματα Γερμανικὰ, Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικὰ ἐγράφησαν διὰ τὸν ναὸν τοῦ Δαφνίου.

Μετὰ τοὺς καταστρεπτικοὺς σεισμοὺς τοῦ 1894 καθ' οὓς ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθησαν τὰ ἀποκαλυφθέντα Μωσαϊκὰ, ἐκλονίσθη ἐπὶ τοσοῦτον ὁ νάρθηξ τοῦ ναοῦ, ὥστε ἀπεφασίσθη ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ ἥτις καὶ ἐξετελέσθη ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τοῦ Γάλλου ἀρχιτέκτονος κ. Τρούμπ. Ὁ αὐτὸς κ. Τρούμπ ἐπανάφερε τὸν ναὸν τοῦ Δαφνίου εἰς τὴν ἀρχικὴν του κατάστασιν ἀφαιρέσας μάλιστα πρόσθετά τινα τοιχώματα.

Τὰ Μωσαϊκὰ τοῦ ἐν Δαφνίῳ ναοῦ καὶ ἐν γένει ὁλόκληρος ὁ ναὸς οὗτος εἶναι ἔργον Βυζαντινῆς τέχνης ἥτοι ἔργον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, οὗτινος πάντα τὰ ἔργα θεωροῦνται ἀριστουργήματα τῆς μέχρις ἡμῶν περισωθείσης Βυζαντινῆς ἀγιογραφίας καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῆς θεησκευτικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῆς ἱχνογραφικῆς τελειότητος.

Ἄλλ' ὅ,τι εἶναι ἀληθῶς ἐξάίσιον, εἶναι ἡ λαμπρότης τῶν χρωμάτων καὶ ἡ μεγίστη ποιικιλία τῶν ἀποχρώσεων. Ὑπὸ τὴν ἐποψὶν δὲ ταύτην οὔτε ἡ μεγάλη Ἱταλικὴ τέχνη τῆς ἀναγεννήσεως παρέχει τι τὸ τελειότερον. Εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ἥτις ἐννοήσασα τὴν ὑπέροχον ἀξίαν τῶν καλλιτεχνημάτων τούτων τοῦ Δαφνίου περιέσωσεν αὐτὰ διὰ γενναίας δαπάνης.

Δίκαιον δὲ εἶναι ν' ἀναφέρωμεν ἐκ τῶν πολιτικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν τὸν νῦν πρόεδρον τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀξιότιμον κ. Θ. Δηλιγιάννην ὅστις μεγίστην συνδρομὴν παρέσχεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ ὑποστηρίξεως.

Ἰδιαιτέρας ὁμως χρῆζει μνείας καὶ ὁ βενετὸς ἱππότης κ. Φραγκίσκος Νόβ ὅστις εἶναι ὁ ἐργάτης τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀνακαινιστικῆς ταύτης ἐργασίας. Ὁ Νόβ ἐν Εὐρώπῃ θεωρεῖται ἀληθὴς ἐξοχότης εἰς τὸ εἶδος του. Θαυμάσια ἔργα τούτου ὑπάρχουσιν ἐν Βενετίᾳ, Παρισίοις, Λονδίῳ καὶ Βερολίῳ.

Μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου ἐλπίζεται ἡ τελεία ἀποπεράτωσις τῆς ἐπιδιωρθώσεως πάντων τῶν Μωσαϊκῶν τούτων ἔργων, ὅ εἰ περίλαμπρος ὁ ναὸς θὰ παρουσιασθῇ ὑπὸ τὴν ἀρχαιοπρεπῆ του αἴγλην.

Πρωία 6. 7/βρίου 1896 -

71

ΤΑ ΜΩΣΑΪΚΑ

ΔΑΦΝΙΟΥ

Τὸ λαμπρὸν ἔργον τῆς στερεώσεως καὶ ἐπιδιορθώσεως τῶν μωσαίων τοῦ Δαφνίου πλησιάζει εὐτυχῶς ν' ἀφελθῇ. Τὸ σύνολον τῶν μωσαίων τούτων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τοῦ μεγάλου κεντρικοῦ θόλου, καλύπτουσιν ἐπιφάνειαν μέτρων τετραγωνικῶν 270 περίπου. Ἐκ τούτων γὰρ μέχρι τοῦδε στερεωθέντα καὶ ἐπιδιορθωθέντα ὑπὸ τοῦ ἐξόχου βενετοῦ μουσειωτοῦ ἱππότου Νόβο, καλύπτουσιν ἐπιφάνειαν μέτρων τετραγωνικῶν 225 περίπου. Τὰ ὀπολειπόμενα πρὸς ἐπιδιορθώσιν καὶ στερεώσιν εἶναι ἐπομένως ἐκτάσεως μέτρων τετραγωνικῶν 45.

Ὁ ἱππότης Νόβο ἐπεράτωσε κατ' αὐτὰς τὴν στερέωσιν καὶ τὴν ἐπιδιορθώσιν τῆς μεγάλης συνθέσεως τῆς Βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἐκ τῶν μάλλον ἐξαισίων ἔργων τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Κεῖται ἐπὶ ἑνὸς τῶν τεσσάρων ὑπὸ τὸν κεντρικὸν θόλον σφαιρικῶν τμημάτων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑξ. προσώπων. Ὁ Χριστὸς ἵσταται εἰς τὸ μέσον γυμνὸς ἐντὸς τῶν ὤδατων τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ μέχρι τοῦ ἡμίσους τοῦ στήθους. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὀριζιόταιη. Ὑπὲρ αὐτῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ ὑψοῦται ἀκτὶς ἀργυροειδὴς μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς εἰκόνης, ὅπου ἐξ ἑνὸς δίσκου κυανοῦ, συμβολίζοντος

τὸν κόσμον, ἐξέρχεται ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ συμβολίζουσα διὰ τῶν τριῶν δακτύλων τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ὑπὸ τὴν χεῖρα φαίνεται τὰ Ἅγιον Πνεῦμα ἐν εἰδει περιστέρου. Πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ ἵσταται ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής ἐπιθέτων τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ. Ὅπισθεν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἵστανται δύο πρόσωπα θεώμενα τὴν σκηνὴν τῆς βαπτίσεως. Πρὸς ἀριστερὰ τοῦ Χριστοῦ δύο ἄγγελοι κρατοῦσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν κυανῶν σινδόνων. Εἰς τὸ βάθος τῶν ὤδατων τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ φαίνεται χλόη καὶ ἐπ' αὐτῆς λείψανά τριῶν, ἐξ ὧν διακρίνονται εἰς βραχίων καὶ μὴ κνήμη. Κατὰ τὸν ἱππότην Νόβο εἶναι ταῦτα λείψανα προσώπου συμβολίζοντος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν.

Δίκαιον ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ὁ ἱππότης Νόβο βοηθὸν ἔχει εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀξιῶν αὐτοῦ τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρόν του κ. Ἐπαμεινώνδαν Τριανταφύλλην διακεκριμένον μουσειωτὴν, υἱὸν τοῦ ἐκ Αεβυδαίας καταγομένου καὶ εἰς τὴν Ἱταλίαν ἐγκατεστημένου διαπρεποῦς φιλολόγου καὶ καθηγητοῦ κ. Κ. Τριανταφύλλη.

72/

Πρωία 11

8/Sept 1896
ser. 677

Η ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΔΑΦΝΙΟΝ

Τὸν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἐπέθεσεν ὁ ἱππότης Νόβος εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν, στερεωθεῖσαν καὶ ἐπιδιωρθωθεῖσαν, τὴν εἰκόνα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο κεῖται ἐπὶ ἐνὸς τῶν ὑπὸ τὸν θόλον σφαιρικῶν τμημάτων καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐννέα πρόσωπα. Φαίνεται σκοτεινὸν σπηλαίον, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει φάτνη ἐν τὸς τῆς ὁποίας κεῖται τὸ παιδίον ἐσπαργαγμένον. Πλησίον αὐτοῦ κάθηται ἐπὶ πολυτίμου τάπητος ἡ Παναγία φέρουσα ὄρατον φόρεμα κυανοῦν χρυσοποίκιλτον. Κεφαλὴ βοός καὶ κεφαλὴ ὄνου προκύπτουσι ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ σπηλαίου ἐπὶ τῆς φάτνης, τὴν ὁποίαν θερμαίνουσι διὰ τῆς πνοῆς αὐτῶν. Τὰ σώματα τῶν ζῶων τούτων δὲν φαίνονται. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Παναγίας κάθηται ἐπὶ λίθου ὁ Ἰωσήφ ἀτενίζων πρὸς αὐτὴν μὲ βλέμμα συμπαθές. Τὰ πρόσωπα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ ὡς καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα, τὰ συμπληροῦντα τὴν σκηνὴν, εὐρίσκονται πρὸ τοῦ σπηλαίου ἔξωθεν αὐτοῦ. Εἶναι ταῦτα τέσσαρες Ἄγγελοι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς προσβλέπουσι τὸ πεδίον, καὶ ὁ τέταρτος εἶναι ἐστραμμένος πρὸς δύο ποιμένας, τὸν ἕνα γέροντα καὶ τὸν ἄλλον νέον, οἱ ὁποῖοι ἀκούουσι τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἀγγέλου. Ὁ γηραιὸς ποιμὴν στηρίζεται ἐπὶ τῆς βακτηρίας του, εἶναι ἐνδεδυμένος διὰ δερμάτων αἰγός, φέρει σάκον καὶ ὕψωμα κεκράμενον ἀπὸ τῶν ὤμων. Κάτωθεν τῶν ποιμένων φαίνεται ὕδωρ ρέον εἰς τὸ ὁποῖον πίνουν τέσσαρα ἀρνία.

Ἡ σύνθεσις αὕτη εἶναι ἀληθῶς καλλιτεχνική. Θαυμάσια εἶναι ἡ ζωηρότης καὶ ἡ ἀρμονία τῶν χρωμάτων. Τὸ ἐξέχον πρόσωπον εἶναι ἡ Παναγία, ἥτις παρουσιάζει βασιλικὴν ὄντως μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα. Ἐκ τῆς συνθέσεως ἐξηφανίσθη ὁ ἄστηρ (ὁ ὁδηγήσας τοὺς μάγους), ὅστις βεβαίως ὑπῆρχε. Σώζεται ὅμως μέρος ἀκτίνος ὑπερθεῖν τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου. Ἐπίσης περιεσώθη μέρος τοῦ ἐν εἵδει παισίου ὡραίου κοσμήματος, τοῦ περιβάλλοντος τὴν εἰκόνα.

Ἡ εἰκὼν αὕτη καλύπτει ἐπιφάνειαν περὶ πέντε ἐπτά καὶ ἡμίσεως τετραγωνικῶν μέτρων.

Τρωία 31 8/6/1896 - αρ 697

Η ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΨΗΛΑΦΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΩΜΑ ΕΙΣ ΔΑΦΝΙ

Και ἄλλην μεγάλην καὶ καλλίστην εἰ-
κόνα τελείως ἐπεδιώρθωσεν ὁ μετὰ πυρετώ-
δους δραστηριότητος ἐργαζόμενος διαπρεπὴς
μουσεαστὴς ἱππότης Νόβος.

Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἡ τῆς «Ψηλαφί-
σεως τοῦ Θωμᾶ», καίτοι παρὰ τὴν εἰσόδον
τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ
εἰς ὕψος τεσσάρων περίπου μέτρων ὑπεράνω
τοῦ ἰδᾶφους, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα
προσώπων εἰς φυσικὸν μέγεθος. Ὁ Χριστὸς
ἵσταται εἰς τὸ μέσον φέρων πλούσιον μαν-
δύαν κυανοῦν ἀπαστράπτοντα ἐκ χρυσοῦν
παρυφῶν. Ὁ ὑπενδύτης ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ
ἄνθους τῆς πασχαλίδας, τὸ κοινῶς καλού-
μενον λεῖλακὺ, ἐπίσης χρυσοκέντητον.
Κρατεῖ τὸν δεξιὸν βραχίονα ὑψωμένον οὕ-
τως ὥστε διανοιγομένου τοῦ ὑπενδύτου εἰς
τὸ στήθος δεικνύει τὴν πληγὴν εἰς τὸν
Θωμᾶν, ὅστις ἵσταται πρὸς δεξιὰ τοῦ Ἰη-
σοῦ κύπτων ὀλίγον καὶ παρατηρῶν τὴν
πληγὴν, καὶ ἐκτείνει τὴν δεξιάν χεῖρα του
ὅπως διὰ τῆς ψηλαφίσεως πεισθῇ, ὅτι τῷ
ὄντι ἔχει ἐνώπιόν του τὸν Θεῖον Διδά-
σκαλόν του.

Ὁ Χριστὸς τῆς εἰκόνης ταύτης εἶναι
μεγαλοπρεπὴς καὶ καλῶς ἱχνογραφημένος.
Αἱ πτυχαὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ εἶναι καλ-
λιτεχνικώταται. Πέντε Ἀπόστολοι ἵσταν-
ται ἐκ δεξιῶν καὶ ἕτεροι πέντε Ἀπόστολοι
ἵστανται ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Ἰησοῦ. Αἱ φυ-
σιογνωμίαι τῶν Ἀποστόλων ἐκφράζουσι τὰ
αἰσθήματα τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς κατα-
πλήξεως. Ὅπισθεν τῆς παραστάσεως ταύ-
της, διαφαίνονται γραμμαὶ ἀρχιτεκτονικαὶ
ἐρυθραὶ καὶ χρυσαῖ. Ἐν γένει εἰς τὴν ὅλην
σύνθεσιν ἡ ἁρμονία τῶν χρωμάτων εἶναι
θαυμασία.

Ὁ Χριστὸς τῆς ψηλαφίσεως τοῦ Θωμᾶ
εἶναι καθ' ὅλα ἀπαράλλακτος πρὸς τὸν
Χριστὸν τῆς κατέναντι συνθέσεως τῆς εἰς
Ἰδίου Καθόδου. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν
νὰ εἶναι ἄλλος, ἀφοῦ καὶ εἰς τὰς δύο ταύ-
τας εἰκόνας ὁ Ἰησοῦς παρίσταται ὅπως
ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν
αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο μετὰ πολλῆς εὐχερείας
καὶ ἀσφαλῶς συνεπληρώθη τὸ ἑλλείπον
μέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ τῆς ψηλα-
φίσεως τοῦ Θωμᾶ διὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ
Χριστοῦ τῆς εἰς Ἰδίου Καθόδου, ἥτις πε-
ριεσώθη τελεία. Ἡ ὅλη εἰκὼν καλύπτει
ἐπιφάνειαν μέτρων τετραγωνικῶν περί-
που 4 1)2.

...καὶ τὴν ἐκτελείσας διαφόρων ἐργῶν, ὅπως
διασωθῶσι τὰ κεμήλια ταῦτα τῆς Βυζαν-
τινῆς τέχνης, τὰ ὅποια δύνανται νὰ πα-
ραβληθῶσι πρὸς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει
σωζόμενα.

Αἱ ἀπαιτούμεναι νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐργα-
σίαι, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν κ. κ. Μπαλά-
νου καὶ Τρούμπου εἰναι α') ἡ στερέωσις
τοῦ Τρούλλου διὰ διπλῆς σιδηρᾶς στεφά-
νης καὶ ἡ ἐκ νεῦν ἐπιστεγάσις τοῦ θόλου
διὰ εἰδικῶν κεράμων πρὸς ἀντικατάστασιν
τῆς ἐκ μολύβδου ἐπιστεγάσεως. Ἡ ἐργασία
αὕτη ἐπαίγει καθόσον τὰ ὕδατα εἰσέρχον-
ται εἰς τὸν ναὸν διὰ τῶν διαφορῶν ρηγμῶν
τοῦ Τρούλλου. β') ἡ ἀντικατάστασις
ἄλλων ἐν γένει τῶν στεγῶν διὰ νεῶν κατα-
σκευασθησομένων διὰ σιδηρῶν δοκῶν, καθό-
σον αἱ πλείους τούτων διαρρέουσιν. γ')
Ἡ ἀποφορὰ τῶν ἀπὸ Ταύκαλας ἐν-

...καὶ τὴν ἐκτελείσας διαφόρων ἐργῶν, ὅπως
διασωθῶσι τὰ κεμήλια ταῦτα τῆς Βυζαν-
τινῆς τέχνης, τὰ ὅποια δύνανται νὰ πα-
ραβληθῶσι πρὸς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει
σωζόμενα.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

3η σελίς .. λεπτά 50
 4η σελίς .. λεπτά 35
 Τὰ χειρόγραφα
 δὲ ν ἀποδίδονται

τῆς συνολογήσεως προξενικῆς συμβάσεως
 λωσιτελοῦς εἰς τὰ συμφέροντα ἑμφοτερῶν
 τῶν Κρατῶν. Εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ
 τούτου συνετέλεσε τὰ μέγιστα ἡ θέλησις
 καὶ προσωπικὴ ἐπίδρασις τοῦ Βασιλέως Γε-
 ωργίου ἀποταλασματικῶν βοηθήσαντος τὰς
 ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεώς του. Οὕτως με-
 ταξὺ Βασιλέως καὶ ὑπουργείου Δηλιγιάννη
 διανέμεται ἡ ἀξία τῶν πεπραγμένων καὶ
 τῆς ὑφισταμένης σημερινῆς πολιτικῆς κα-
 ταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἥτις δύναται νὰ
 κριθῇ σχετικῶς καλὴ καὶ εὐέλπις, καὶ ἥτις
 θὰ ἀποδῇ βεβαίως βελτίων μετ' αἰσιωτέρων
 ἀπόψεων ὅταν συνετελεσθῇ ὁ συμβιβασμὸς
 μετὰ τῶν δανειστῶν τοῦ Κράτους.

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΩΣ
 ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

Ἐν ἐκ τῶν ὠραιότερων μνημείων τῆς
 Βυζαντινῆς τέχνης τὸ ὁποῖον σωζεται ἀκό-
 μῃ, εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ὁσίου Λουκά εἰς τὴν
 Λοκρίδα. Περί τῆς διασώσεως τοῦ ναοῦ
 τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ λαμπρῶν μωσαϊ-
 κῶν εἰκόνων, ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν ὁ
 Πρωθυπουργὸς κ. Θ. Δηλιγιάννης, καὶ ἐ-
 σχάτως, ὡς γνωστὸν, ἐλήφθη σχετικὴ τις
 ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

Ἡ ἐπισηφαλὴς κατάστασις τοῦ ναοῦ
 τούτου ὡς καὶ τῶν συνεχόμενων ναῶν τῆς
 Θεοτόκου, ἦτο ἤδη γνωστὴ πρὸ πολλοῦ.
 Ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ πα-
 ρελθόντος ἔτους ἐγένετο ἐπισταμένη ἐξέτα-
 σις τῶν κτιρίων τούτων συνεπεία διαταγῆς
 τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ. Πε-
 τρίδου ὑπὸ τοῦ παρὰ τῇ γενικῇ ἐφορείᾳ
 τῶν ἀρχαιοτήτων προσκεκολλημένου νομομη-
 χανικοῦ κ. Ν. Μ. Μπαλάνου καὶ τοῦ ἀρχι-
 τέκτονος κ. Τρούμπ.

Ὁ ναὸς τοῦ Ὁσίου Λουκά οἰκοδομηθεὶς
 κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ὁ-
 μοιάζει μὲ τὸν ἐν Δαφνίᾳ ναόν. Ἀλλ' εἶ-
 ναι πολὺ μεγαλειότερος τούτου, καὶ περι-
 θέεται ὑπὸ γυναικωνίτου, ὅστις καθιστᾷ
 αὐτὸν μεγαλοπρεπέστερον.

Ἡ ὑπὸ τὸν Τρούλλον ἐντύπωσις εἶναι
 ἐπιβλητικὴ. Οἱ πλείστοι τῶν ἐσωτερικῶν
 τοίχων διετήρησαν τὴν ἐκ πολυχρώμων
 μαρμάρων ἐπένδυσιν αὐτῶν. Αἱ πλείσται
 τῶν σποῶν τοῦ ἱσογείου καὶ τοῦ Νάρθη-
 κος διετήρησαν τὰ ψηφιδωτὰ, τὰ ὁποῖα ἔ-
 χουσι χρυσοῦν ἔδαφος. Μόνον τοῦ Τρούλ-
 λου καὶ τοῦ γυναικωνίτου ψηφιδωτὰ δὲν
 σώζονται πλέον. Ἀλλ' ἡ ἐν γένει ἐντύπω-
 σις διατηρεῖται διὰ πολυχρώμων τοιχογρα-
 φιῶν τῶν ἀπὸ τῆς τουρκοκρατίας αἰῶνων,
 μετρίας ὁμῶς τέχνης.

Ὁ παρακείμενος ναὸς τῆς Θεοτόκου,
 ὅστις συνέχεται μὲ ἐκεῖνον τοῦ Ὁσίου Λου-
 κά, ἀνηγέρθη ὀγδοήκοντα περίπου ἔτη μετὰ
 τούτον. Ἐσωτερικῶς ὁ ναὸς οὗτος δὲν διε-
 κοσμήθη. Ἐξωτερικῶς ὁμῶς εἶνε ἐκτάκτου
 καλλονῆς.

Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ ναοὶ ὑπέστησαν
 σπουδαίας βλάβας ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ
 ἰδίως ἐκ τῶν σεισμικῶν δονήσεων, εἰς τρέ-
 πον ὥστε σήμερον καθίσταται ἀναγκαῖο-
 πάτη ἡ ἐκτελεσις διαφόρων ἔργων, ὅπως
 διασωθῶσι τὰ κειμήλια ταῦτα τῆς Βυζαν-
 τινῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ πα-
 ραβληθῶσι πρὸς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει
 σωζόμενα.

Αἱ ἀπαιτούμεναι γὰρ ἐκτελεσθῶσιν ἔργα-
 σίαι κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν κ. κ. Μπαλά-
 νου καὶ Τρούμπ εἶναι: α') ἡ ὑπερέωσις
 τοῦ Τρούλλου διὰ διπλῆς σιδηρᾶς στεφά-
 νης καὶ ἡ ἐκ νέου ἐπιστεγάσις τοῦ θόλου
 διὰ εἰδικῶν κεράμων πρὸς ἀντικατάστασιν
 τῆς ἐκ μολύβδου ἐπιστεγάσεως. Ἡ ἐργασία
 αὕτη ἐπείγει καθόσον τὰ ὕδατα εἰσέρχον-
 ται εἰς τὸν ναόν διὰ τῶν διαφόρων ρηγμῶν
 τοῦ Τρούλλου. β') Ἡ ἀντικαταστάσις
 ὧλων ἐν γένει τῶν στεγῶν διὰ νέων κατα-
 σκευασθησομένων διὰ σιδηρῶν δοκῶν, καθό-
 στον αἱ πλείσται τούτων διακορεύουσιν.
 γ') Ἡ ἀποκαταστάσις τῶν ἀπὸ Τούρκων κατεστρα-
 μμένων τοιχογραφιῶν.

747
Πρωία 5 Απριλίου 1897
αρ. 852

Αστὺ 5 Απριλίου 1897

αρ. 2291

Ἡ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ

Ἡ ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΝΟΒΟ

Χθὲς ἀνεχώρησεν ἐπανακάμπτων εἰς Βενετίαν ὁ διαπρεπὴς καλλιτέχνης κ. Νόβο. Οἱ παρακολουθήσαντες ὅσα τὸ «Ἄστὺ» ἐδημοσίευσεν περὶ τοῦ κ. Νόβο ἠξέουρουν ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἀληθὺς ἔξοχος αὐτοῦ ἐργασία. Τελειότης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἀκρίβεια εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων χαρακτηρίζουσι τὸ ἔργον τοῦ διασήμου τεχνίτου. Τὸ ἔθνος ἀπέκτησε διὰ τῆς συντηρήσεως, ἐπιδιορθώσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν μωσαϊκῶν τοῦ Δαφνίου τὸ κάλλιστον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων βυζαντινῶν μουσείων. Διότι κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα ὑπὸ εἰδικῶν ἀνδρῶν ἐν Εὐρώπῃ τὰ μωσαϊκὰ τοῦ Δαφνίου εἶνε κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν βυζαντινῶν μωσαϊκῶν τῆς Ραβέννης, τῆς Ρώμης, τῆς Βενετίας, τοῦ Κιέβου ἐν Ρωσίᾳ καὶ τοῦ Κεχρίε Τζαμί ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια ἐπιδιώρρωσε καὶ ἐστερέωσεν ὁ κ. Νόβο ἀνέρχονται εἰς 196. Τὰ πλεῖστα τούτων ἀποτελοῦσι μέρος τῶν ἐξῆς συνθέσεων. Τοῦ «Ὁράματος τοῦ Ἰωαννίμ καὶ Ἀννης», τῶν «Εἰσοδίων τῆς Παναγίας», τῆς «Προδοσίας τοῦ Ἰούδα», τοῦ «Νικητῆρος», τοῦ «Μυστικοῦ Δείπνου», τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου», τῆς «Σταυρώσεως τοῦ Σωτήρος», τῆς «Βαΐφόρου», τῆς «Προσκυνήσεως τῶν Μάγων», τοῦ Γενεσίου τῆς Παρθένου», τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», τῆς «Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ» καὶ τῆς «Μετμορφώσεως». Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι δεκάδες τινὲς Ἀρχαγγέλων, Ἀγγέλων καὶ Ἀγίων. Εἰς ταῦτα προσθετέα ἡ μεγάλη κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ δεκαῆς προσφῆται εἰς τὴν κεντρικὴν θόλον. Θυμαστὸν μέρος τῆς ὅλης ταύτης ἐργασίας εἶνε τὰ κοσμήματα τὰ χρησιμεύοντα ὡς πλαίσια τῶν εἰκόνων.

Ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη ἐθνικὴ διὰ τὸ συντελεσθὲν μέγα ἔργον εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ἥτις πρὸς τοῦτο ἐδαπάνησε περίπου 65 χιλιάδας δραχμῶν. Καθόσον ἀφορᾷ τὸν κ. Νόβο, ὁμολογουμένως ἀπθανάτισε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης.

Ἡ ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΩΤΟΥ κ. ΝΟΒΟ

Χθὲς παρέδωκεν εἰς τὸν κ. Καββαδιάν, Γενικὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δαφνίου ὁ ἐπιδιορθώσας τὰ μωσαϊκὰ αὐτοῦ Βενετὸς μουσειωτὴς κ. Νόβο, ὅστις μετὰ τὴν παράδοσιν ἀπῆλθεν εἰς Βενετίαν μετὰ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ κ. Τριανταφύλλῃ. Ἐν τῷ συνόλῳ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Νόβο ἐπιδιορθωθέντα μωσαϊκὰ καλύπτουσιν ἐπιφανείαν 270 τετραγωνικῶν μέτρων, καὶ ἀποτελοῦνται ἐξ 195 προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 115 ἀποτελοῦσι μέρος διαφύρων συνθέσεων, τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι, ἅγιοι, καὶ ἡ μεγάλη εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν δεκαῆς προφητῶν εἰς τὸν κεντρικὸν θόλον.

Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ἐδαπάνησε 65,000 δραχμῶν, πλὴν τῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως δαπανηθέντων πρὶν ἢ ἀναλεβῇ τὴν δαπάνην ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία.

Διὰ τῆς ἐπιδιορθώσεως τῶν μωσαϊκῶν τοῦ Δαφνίου, τὰ ὅποια ἦσαν ἐτοιμόρροπα, τὸ Κράτος ἔγινε κάτοχος μουσείου ὁλοκλήρου ὡραιωτάτων βυζαντινῶν καλλιτεχνημάτων.

Reduce da Dafni

Mercoledì 21 corrente arrivò a Venezia reduce da Dafni il prof' Cav' Francesco Novo pittore mosaicista, nel dargli il benvenuto preveniamo i lettori che nel prossimo numero daremo una dettagliata descrizione dei restauri fatti a mosaici antichi nella chiesa monumentale di Dafni dal su lodato Cav. Novo durante cinque anni di permanenza in quella città; essendo scopo del giornale mettere in evidenza quelle personalità che o per ingratitudine cittadina, o per modestia rimangono nell'ombra.

I nostri artisti. — Leggiamo nell'*Asti* di Atene:

« Ieri parti per Venezia il distinto artista signor Novo. Chi seguì quello che fu pubblicato dall'*Asti* intorno al sig. Novo saprà certamente qual merito abbiano i suoi stupendi lavori. Finitezza nel restauro ed esattezza nel compimento delle parti mancanti caratterizzano l'opera dell'esimo artista. Lo Stato, per la solidificazione, per il restauro o per il compimento dei mosaici di Dafni, acquistò il migliore degli esistenti musei bizantini. Perché da ciò che fu sino ad ora pubblicato da critici europei, i mosaici di Dafni sono di molto superiori ai mosaici bizantini di Ravenna, Roma, Venezia, Chicon, (Russia) e di Dekrie Tsami (Costantinopoli).

« Centonovantasei sono le figure restaurate dal sig. Novo. La maggior parte di queste fanno parte alle seguenti composizioni: Preghiera di Gioacchino ed Anna — Presentazione della Madonna — Tradimento di Giuda — Lavabo — Cena Mistica — Funerali della Madonna — Crocifissione del Salvatore — Entrata in Gerusalemme — Adorazione dei Magi — Nascita della Vergine — Evangelismo — Nascita di Cristo e Metamorfosi.

« Oltre a ciò esistono a decine arcaugeli, angeli e santi. A ciò bisogna aggiungere la grande testa di Christo ed i 16 apostoli della cupola centrale. Ammirabili sono poi gli ornati che servono di cornice a questi quadri.

« La Società archeologica ha diritto alla riconoscenza nazionale avendo speso per questo restauro circa 65,000 dracme. In quanto poi al signor Novo indubbiamente immortale il suo nome nella storia dell'arte. »

Congratulazioni al bravo artista concittadino.

Fabbrica di Registri commerciali ed amministrativi con legature solide ed eleganti, presso l'antico e premiato Stabilimento tipo-litografico l'erede M. Fontana (*Calle Specchieri*) 9

Disgrazie. — Il giovane Silvio Ziliotto di anni 20, abitante a Castello n. 3060, lavorava ieri mattina alla Marittima attorno ad una caldaia, quando questa si riversò e l'acqua bollente che conteneva lo colpì producendogli delle ustioni alla coscia destra. Venne accompagnato all'ospedale con la gondola n. 128 di Pietro Cattaruzzo.

— Venne pure accompagnato all'ospedale l'operaio Fregonesi Giovanni d'anni 38 da Treviso, abitante a Castello, il quale lavorando a bordo del piroscafo inglese *Nix* ancorato in Marittima, cadde producendosi una ferita lacero contusa alla gamba destra.

Per il varo della r. nave « Saint-Bon ». — Siamo pregati di pubblicare quanto segue:

Di tutte le tribune, le sole **A** (senatori, deputati e loro famiglie), **B** (autorità, ufficiali generali e loro famiglie), **C** (direttori, redattori capi dei giornali cittadini, e corrispondenti dei principali giornali di fuori) hanno una destinazione fissata, le rimanenti **no**. Non è esatto quindi che esistano speciali tribune per gli ufficiali superiori, gli ufficiali inferiori, gli invitati, i capi-tecnici, gli assimilati, gli impiegati, ecc. ecc. I posti per tutte queste categorie di invitati furono invece assegnati semplicemente con larghi criteri di massima, ai quali, in parecchi singoli casi si dovette anche derogare, sia per difficoltà di spazio, sia pel fatto che le domande di inviti furono presentate in ritardo.

— Furono sequestrati biglietti venduti da operai dell'Arsenale. A costoro, i nomi dei quali sono noti al comando in capo, avendo ogni biglietto un numero progressivo, del quale si è tenuta memoria in apposito registro, saranno inflitte puzioni esemplari e severissime.

— A proposito del varo. Altre volte è stato permesso ad alcuni operai dell'Arsenale di piantare qua e là dei banchetti per vendere acqua durante il varo; ci dicono che questa volta non si vogliano concedere i permessi. Non sappiamo spiegarne il motivo, perchè non è possibile che questa vendita d'acqua sia occasione d'inconvenienti, e si toglie quindi senza motivo un'occasione ad alcuni operai di guadagnare qualche cosa. D'altronde bisogna pensare anche che con tante migliaia di persone raccolte in quel recinto per tre o quattro ore, non pochi avranno necessità di dissetarsi, ed a questo si provvederebbe con tali venditori d'acqua. Sarebbe opportuno quindi concedere anche questa volta i permessi.

Bisogna peradersi che affidarsi alla sorte non è criterio positivo nè di pratico risultato. Eppure così fanno molti di quelli che avendo case d'affittare aspettano che i ricercatori possano accorgersene girando le vie! Quando invece con un avviso nella rubrica « Pitti e vendite » in quarta pagina, migliaia e migliaia di persone ne sono informate nello stesso giorno.

Grazie dotati. — La Congregazione di carità ha assegnato nel sabato santo dieci doti da L. 246.91 ad altrettante giovani nubende della parrocchia di S. M. Formosa di conformità alle tavole fondazionali della Pia Opera Missiaglia Antonio.

L'apertura dei pozzi. — Dal primo maggio a tutto ottobre i pozzi pubblici rimarranno

aperti tre volte al giorno, cioè alle 7 alle 9 ant.
dalle 1 alle 2 pom. e dalle 5 a 6 pom.

L' Illustrazione Popolare. — Ecco il sommario del numero dell' *Illustrazione popolare* che ricevono in dono: i nostri abbonati. Testo: *Janco il musicante*, Enrico Sienkiewicz — *Il bacio, Vanto e Desiderio* versi di Vito D. Palumbo — *La superficie visibile della luna*, G. Coloria — *Beethoven* di Alfredo Colombani e Necrologie di Paolo Fambri e Giacomo Ginotti.

Illustrazioni: Gli ambasciatori delle grandi potenze europee a Costantinopoli — Ritratti di Giacomo Ginotti e Paolo Fambri — Nell' Isola di Candia — Il palazzo della Permanente a Milano — La profezia del Pellegrino quadro di G. Anrelli — Donne e fanciulli rifugiati al monastero d'Akrotiri — Veduta ideale d'un paesaggio lunare — Mode primaverili.

Cadavere rinvenuto. — Verso le 6 d'ieri mattina due facchini che passavano per la fondamenta dei Tolentini, videro una massa nerastra trasportata dalla corrente. Ai due facchini parve fosse un cadavere e vollero sincerarsene montando in una barca. Avevano difatto colto nel segno era il cadavere d'un uomo di circa 65 anni, con i calzoni slacciati. Legarono il morto ad un palo e si recarono a darne avviso all'ufficio di P. S. di Polo.

Giunti gli agenti misero il cadavere in una barca e lo trasportarono all'ospedale, ove verso sera venne riconosciuto dal fratello Giacomo per quello di certo Rossetto d'anni 68 detto *Frana* dipintore abitante in calle dei Cordoni a San Canciano.

Si crede che il poveretto sia disgraziatamente caduto in acqua mentre soddisfaceva ad un bisogno, ed il sospetto sarebbe avvalorato dall'averlo trovato, come dicemmo, con i calzoni slacciati.